

طراحی مدل اجتناب از بحران ارزی در خطمشی‌گذاری‌های بانک مرکزی با رویکرد آمیخته

DOR: <https://dorl.net/dor/20.1001.1.23453915.1402.12.1.10.4>

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۴/۲۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۸/۲۹

فاطمه رستمی یزدی^۱، سید وحید شالباف یزدی^{۲*}، علیرضا معطوفی^۳، حمید عرفانیان خانزاده^۴

۱- دانشجوی دکترا، گروه مدیریت دولتی، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران

۲- استادیار، گروه مدیریت دولتی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران (vshalbaf@mshdiau.ac.ir)

۳- دانشیار، گروه مدیریت دولتی، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران

۴- استادیار، گروه مدیریت دولتی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران

چکیده

بحران ارزی یکی از چالش‌های جدی در اقتصاد کشورها است که تأثیرات عمیقی بر اقتصاد و زندگی مردم دارد. در بحران‌های ارزی، ارزش پول ملی کشور نسبت به ارزهای خارجی کاهش یافته و نرخ ارز به‌طور ناگهانی افزایش می‌یابد. در همین راستا هدف از این تحقیق طراحی مدل اجتناب از بحران ارزی در خطمشی‌گذاری‌های بانک مرکزی با رویکرد آمیخته است. روش تحقیق، آمیخته و استراتژی تحقیق در بخش کیفی، نظریه‌پردازی داده بنیاد به رویکرد اشتراوس و کوربین و در بخش کمی، پیمایشی با تکنیک دلفی است. ابزار تحقیق در بخش کیفی، مصاحبه و در بخش کمی، پرسشنامه محقق ساخته است. مشارکت‌کنندگان تحقیق در بخش کیفی، خبرگان، صاحبان نظران، سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران سیاست‌های ارزی بانک مرکزی و مدیران بانک‌های دولتی و اساتید حوزه مدیریت دولتی به تعداد دوازده نفر می‌باشند. خبرگان این تحقیق در بخش دلفی شامل سی نفر از مدیران و صاحب‌نظران حوزه ارزی در بانک سپه مشهد بوده‌اند. یافته‌های تحقیق شامل شرایط علی نظیر سیاست ارزی بانک مرکزی، سیاست‌های بانکی، علل مدیریتی است. مقوله اصلی یا محوری تحقیق، اجتناب از بحران ارزی شامل مؤلفه‌های اجتناب از بحران تراز پرداخت‌ها و اجتناب از بحران نرخ ارز است. استراتژی‌ها شامل مدیریت افکار عمومی، نظام ارزی شناور مدیریت‌شده، استراتژی بازدارنده و استراتژی تعاملی است. پیامدها شامل توسعه اجتماعی و اقتصادی است. زمینه‌ها شامل سیاست‌های حمایتی و عوامل فرهنگی است و مداخله‌گرها نیز شامل عوامل سیاسی، اقتصادی و رفتار سرمایه‌گذاران است. با توجه به یافته‌های تحقیق می‌توان چنین بیان کرد که اجتناب از بحران‌های ارزی نیازمند هماهنگی بین بانک مرکزی و سایر نهادها و ایجاد راهبردهای متناسب با شرایط اقتصادی کشور است.

واژه‌های کلیدی: بحران ارزی، بانک مرکزی، خطمشی‌گذاری

Designing a Model for Avoiding Exchange Rate Crises in Central Bank Policies with an Integrated Approach

Fatemeh Rostami Yazdi¹, Seyyed Vahid Shalbaf Yazdi^{2*}, Alireza Matoufi³, Hamid Erfanian Khanzadeh⁴

1. Ph.D. Student, Dept. of Management, Gorgan Branch, Islamic Azad University, Gorgan, Iran

2. Assist. Prof., Dept. of Public Administration, Mashhad Branch, Islamic Azad University, Mashhad, Iran (vshalbaf@mshdiau.ac.ir)

3. Assoc. Prof., Dept. of Public Administration, Gorgan Branch, Islamic Azad University, Gorgan, Iran

4. Assist. Prof., Dept. of Public Administration, Mashhad Branch, Islamic Azad University, Mashhad, Iran

Abstract

Foreign exchange crisis is one of the major challenges in the economies of countries. In exchange rate crises, the value of the national currency decreases relative to foreign currencies, and the exchange rate suddenly increases. In this context, the aim of this research is to design a model for avoiding exchange rate crises in the policies of central banks using an integrated approach. The research method is a mixed one, incorporating qualitative data analysis based on Strauss and Corbin's grounded theory approach and quantitative data analysis involving a Delphi survey. Interviews were conducted as the research tool for the qualitative section, and researcher-designed questionnaires were used for the quantitative part. The research participants in the qualitative section include experts, opinion leaders, policy-makers, and decision-makers in the field of exchange rate policies of the central bank, as well as managers of government banks and professors in public management, totaling twelve individuals. The Delphi participants consisted of thirty individuals, including managers and opinion leaders in the exchange rate field from Sepah Bank, Mashhad branch. The research findings cover critical conditions of the central bank's exchange rate policies, banking policies, and managerial reasons. The main focus of the research is to avoid exchange rate crises, which involves components such as avoiding payment balance crises and avoiding exchange rate crises. The strategies encompass public opinion management, managed floating exchange rate systems, restraint strategy, and interactive strategy. The consequences involve social and economic development. The areas of concern include supportive policies and cultural factors, while the interveners encompass political, economic, and investor behavior factors. Based on the research findings, it can be stated that avoiding exchange rate crises necessitates coordination and collaboration between the central bank and other institutions, along with the development of strategies appropriate for the country's economic conditions.

Keywords: Exchange Rate Crisis, Central Bank, Policy-Making.

۱۷۸
شماره ۲۳
بهار و تابستان ۱۴۰۲
دوفصلنامه علمی و پژوهشی

طراحی مدل اجتناب از بحران ارزی در خطمشی‌گذاری‌های بانک مرکزی با رویکرد آمیخته / فاطمه رستمی یزدی

بحران ارزی، یکی از پدیده‌های حساس در اقتصاد جهانی است که تأثیرات قابل توجهی روی کشورها و جوامع دارد. این پدیده، زمانی رخ می‌دهد که ارزش پول ملی یک کشور نسبت به ارزهای خارجی به‌طور ناگهانی کاهش یابد یا به نوسانات شدیدی بیفتد. بحران ارزی می‌تواند باعث اختلالات جدی در اقتصاد، معیشت و سیستم مالی یک کشور شود. دلایل و علل بحران ارزی بسیار پیچیده و متنوع هستند و ممکن است توسط عوامل داخلی و خارجی به وجود آید. از جمله عواملی که می‌تواند به بحران ارزی منجر شود، می‌توان به عدم تعادل تجاری، عوامل سیاسی و اقتصادی، نوسانات بازارهای مالی، تورم نامطلوب، بدهی خارجی بالا، ناتوانی در مدیریت اقتصادی، ناپایداری سیاسی و تحریم‌های بین‌المللی اشاره کرد.

همان‌طور که بیان شد بحران ارزی تأثیرات جدی بر اقتصاد یک کشور و تأثیرات اجتماعی بسیار گسترده‌ای دارد لذا بایستی این موضوع به‌صورت دقیق بررسی شود یا به‌عبارت‌دیگر اجتناب از بحران ارزی از مسائل مهم محسوب می‌شود.

کاهش ناگهانی ارزش پول محلی، باعث افزایش هزینه‌های واردات و کاهش توان خرید مردم می‌شود. این موضوع می‌تواند منجر به افزایش تورم، کاهش تولید، ایجاد بحران مالی، رکود اقتصادی و افزایش بیکاری شود. همچنین، بحران ارزی می‌تواند باعث کاهش اعتماد سرمایه‌گذاران و متقاضیان ارزی شود و نوسانات شدید در بازارهای مالی و ارزی ایجاد کند. به‌طور کلی، بحران ارزی به‌عنوان یک چالش جدی در مدیریت اقتصادی و سیاست‌های مالی ارزی به شمار می‌رود.

به‌زعم و کیلی و همکاران [۱] بخش مالی

اقتصاد ایران بر ساختارهای اصلی اقتصاد، مانند بهره‌وری کل، بهره‌وری نیروی کار، رشد اشتغال و رشد اقتصادی تأثیر دارد و از جمله مسائل و مشکلات بحران‌زا در اقتصاد ایران به شمار می‌روند. در طول سال‌های مختلف، تنش‌های ارزی در اقتصاد ایران بدون در نظر گرفتن ذخایر ارزی کشور رخ داده است و برخی از این تنش‌ها به مرز بحرانی نزدیک شده‌اند و ذخایر ارزی توانسته‌اند به‌طور محدودی اثر کاهش ارزش پول ملی را تعدیل کنند. از سوی دیگر، میانگین رشد بهره‌وری کل عوامل بهره‌وری نیروی کار، رشد اقتصادی سرانه و رشد اشتغال نشان می‌دهد که چالش جدی روبروی ماست. حال مسئله اساسی این است که تا چه حد رشدهای ناچیز و منفی متغیرهای ساختاری در اقتصاد ایران می‌توانند از بحران‌های ارزی نشئت گیرند.

زانالا [۲] نیز معتقد است از منظر تاریخی، بحران‌های مالی و اقتصادی پدیده‌های جدیدی نیستند و دستکم از زمانی که تحولات پولی و مالی شروع شده‌اند وجود داشتند. اولین بحران‌های اقتصادی به دوره‌هایی برمی‌گردد که پادشاهان با کاهش عیار طلا یا نقره موجود در سکه‌های پولی و در نتیجه کاهش ارزش پول، کسری بودجه‌هایی را که اغلب از جنگ‌ها ناشی می‌شد تأمین مالی می‌کردند. به‌مرورزمان، پیشرفت‌های فناوری، مقامات دولت‌ها را از دستکاری عیار پول‌ها برای تأمین کسری بودجه بی‌نیاز کرد. بعدها انواع دیگری از بحران‌ها مانند بحران تورم و بحران بدهی در برخی مناطق بروز کردند و امروزه نیز با اضافه شدن بحران ارزی و آشفتگی‌های مالی ناشی از آنها، اقتصادهای کنونی تحت تأثیر این نوع پدیده‌ها قرار گرفته‌اند [۲].

تحقیقات نشان داده است با توجه به اتخاذ سیاست‌های نامناسب و فقدان درک واضح از شرایط بازار ارز داخلی و عوامل تأثیرگذار بر آن،

مشکلات متعددی به وجود آمده است. از جمله این مشکلات می‌توان به ناپایداری ارزش ارز یا نوسانات نرخ ارز اشاره کرد که باعث سلب اعتماد عمومی می‌شود و افراد جامعه به سمت رفتارهای سفته‌بازی، دل‌مشغولی‌های بورس‌بازی و هیجان‌زدگی برای کسب ثروت‌های غیر پایدار سوق پیدا می‌کنند. این امر باعث می‌شود هدفمندی اقتصادی، سرمایه‌گذاری در تولید، توسعه بخش صنعتی و ایجاد دانش‌محور جایگزین شود [۳].

بحران‌های ارزی فعالیت‌های اقتصادی را تحت تأثیر منفی خود قرار داده و باعث ایجاد رکودهای سنگین می‌شوند. رکودهای حاصل از بحران‌ها اغلب بدتر از رکود یک دور تجاری عادی است. طول زمانی رکودهای حاصل از بحران‌ها بیشتر از زمان رکود در یک دور تجاری عادی است. مثلاً اگر رکود حاصل از بحران اقتصادی ۶۰ ماه طول بکشد که در دنیای واقعی به‌طور متوسط برای برخی از کشورها صادق است، رکودهای عادی حدود ۱۲ ماه دوام می‌آورند [۴].

به‌عبارت‌دیگر بحران‌های ارزی، خسارات قابل توجهی را هم از نظر اقتصادی و هم از نظر زندگی اجتماعی به بار آورده است؛ بنابراین سیستمی نیاز است که بتواند بحران‌های ارزی را برای ایجاد ثبات اقتصادی و ارزی تشخیص دهد [۵].

بنابراین سیستمی برای شناسایی بحران‌های ارزی و جلوگیری از تکرار آن نیاز است [۶]. در خصوص اهمیت و ضرورت انجام تحقیق از حیث کاربردی بیان می‌شود بحران‌های مالی و ارزی تأثیرات مخربی بر روی ساختار جوامع خواهند داشت و این امر نیازمند توجه سیاست‌مداران و سازندگان خطمشی‌هاست. علاوه بر این، اشکال مختلف بحران‌های مالی و پدیده‌های مرتبط می‌توانند منجر به کاهش قدرت خرید عمومی، افزایش فاصله طبقاتی، از دست

رفتن منابع استراتژیک کشور و فقر عمومی شوند. از این‌رو، داشتن سیاست‌های منسجم، پایدار و مطمئن به‌منظور جلوگیری از این پدیده‌های مخرب، ضرورتی مسلم و قطعی به حساب می‌آید که نیاز به دیدگاه کلان و تفکر جامع و مبتنی بر اطلاعات ملی و بین‌المللی دارد. از این‌رو، بررسی و پیش‌بینی بحران‌های مالی و ارزی و انتخاب راهکارهایی برای جلوگیری از وقوع آنها از اهمیت بالایی برای سیاست‌گذاران برخوردار است.

در خصوص شکاف تحقیقاتی بایمان پیشینه تحقیق در تحقیقات داخلی و خارجی بیان می‌شود که تحقیق حسن‌زاده و موسوی [۷] باهدف بررسی ناهماهنگی نرخ ارز مؤثر واقعی در ایران و ارتباط آن با بحران ارزی صورت پذیرفته که نتایج نشان داده است ناهماهنگی نرخ ارز به‌عنوان یک شاخص پیشرو برای پیش‌بینی احتمال وقوع یک بحران ارزی عمل می‌کند. همچنین نتایج تحقیق کریمی و همکاران [۸] پیرامون تدوین سیاست‌های پولی و مالی که هدف آن کنترل رفتار احساسی و توده‌وار سرمایه‌گذاران است. در این میان در تحقیق داوری و همکاران [۹] مدلی برای پیش‌بینی بحران‌های ارزی در ایران ارائه شده است.

تسانگ [۱۰] نیز تحقیقی انجام داده است که به بحران‌های اقتصادی در کشور ترکیه پرداخته است. نتایج نشان داده است که در بازار اوراق قرضه، کاهش ارزش لیر ریسک اعتباری ناشران اوراق قرضه ترکیه را افزایش داده است و به‌طور مؤثر بازار اوراق قرضه این کشور را فلج کرده است. در مقابل، بازارهای سهام و ارزهای دیجیتال ترکیه افزایشی را تجربه کردند؛ زیرا ترک‌ها پول خود را در سهام و ارزهای دیجیتال برای محافظت در برابر تورم قرار دادند. در جامعه ترکیه، تأثیر بحران ارز و تورم شدیدترین تأثیر را بر مردم عادی گذاشت، زیرا ارزش دستمزدها و مزایای بازنشستگی خود را کاهش دادند.

همچنین در تحقیقات پیزنلی و همکاران [۱۱] و گریترسوا [۱۲] عوامل تعیین‌کننده بحران‌های بانکی و ارزی مورد بررسی قرار گرفته است. همچنین کالاش [۱۳] فقط به نقش ریسک مالی و بحران ارزی اشاره نموده‌اند که مداخله‌هایی که تعیین راهبرد برای خروج از این بحران را مشخص می‌کند، مورد بررسی قرار نگرفته است. در خصوص شکاف تحقیقاتی که در تحقیقات داخلی نیز وجود دارد می‌توان به تحقیق صادقی و همکاران [۱۴] اشاره نمود که به اختیارات بانک مرکزی در راستای کنترل بازار ارز اشاره کرده‌اند و نرخ بازار ارز را با تأکید بر محیط تورمی اقتصاد مورد بررسی قرار داده‌اند ولیکن عواملی که باعث ایجاد بحران‌های ارزی می‌شود را بررسی ننموده‌اند. همچنین تحقیق نجفی استمال و همکاران [۱۵] پیرامون نوسانات نرخ ارز و انحراف آن از مسیر تعادلی است که معتقدند یکی از مهم‌ترین متغیرهای اقتصاد کلان است که از جنبه‌های گوناگون بخش‌های مختلف اقتصاد را تحت تأثیر قرار داده است. نتایج تحقیق آنها نشان داده است که بین نرخ ارز و قیمت سهام در دوره‌های بحرانی نسبت به دوره‌های آرام، از نظر ادغام در بلندمدت و کوتاه‌مدت، سازگاری بیشتری مشاهده می‌شود.

علوی رضوی و همکاران [۱۶] نیز تحقیقی پیرامون بحران ارزی انجام داده‌اند و معتقدند که افزایش شدید، مستمر و غیرارادی نرخ ارز به دلیل تبعات مخرب آن بر شاخص‌های کلان اقتصادی به‌ویژه تورم و بی‌ثبات‌سازی به‌عنوان یک تهدید و چالش برای اقتصاد و امنیت اقتصادی شناخته شده است. نتایج نشان داده است که اگرچه بازگشت تحریم‌های یک‌جانبه آمریکا نقش زمینه‌ای برای تغییر در انتظارات بازار ارز داشت، اما مهم‌ترین عامل در بروز شوک ارزی، قطع مداخله ارزی بانک مرکزی در بازار آزاد بوده است

که در گام بعد با سوء مدیریت و سیاست نادرست تعیین نرخ ارز منجر به تشویق و جهش تقاضای ارز و عدم بازگشت و احتکار ارز توسط صادرکنندگان بزرگ و عمدتاً وابسته به دولت شده است.

همان‌طور که مشاهده می‌شود و بررسی پیشینه تحقیق، تاکنون تحقیقی که تمامی ابعاد اجتناب از بحران‌های ارزی را در نظر بگیرد وجود ندارد همچنین اکثر تحقیقاتی که انجام شده است پیرامون بحران ارزی است و اجتناب را در نظر نگرفته است. لذا محققین در این مقاله سعی دارند برطرف کردن خلأ تحقیقاتی اجتناب از بحران‌های ارزی را در ابعاد شرایط علی، مقوله محوری، استراتژی‌ها، پیامدها، عوامل مداخله‌گر و زمینه‌ای در بانک مرکزی بررسی نمایند. لذا سؤال این تحقیق این است که مدل اجتناب از بحران در خط‌مشی‌گذاری‌های ارزی بانک مرکزی چگونه است؟

۲- روش‌شناسی

روش تحقیق از نوع آمیخته است. استراتژی تحقیق در بخش کیفی از نوع نظریه‌پردازی داده بنیاد می‌با رویکرد اشتراوس و کوربین [۱۷] و در بخش کمی، با استفاده از تکنیک دلفی، به اعتبار مدل نیز پرداخته شده است. تحلیل در بخش کیفی از نوع کدگذاری و آن‌هم کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری گزینشی یا انتخابی است. به منظور گردآوری داده‌ها، محقق کدهای اولیه را از ادبیات تحقیق استخراج کرده است و سپس با مصاحبه نیمه ساختاریافته برای شناسایی مقوله و مؤلفه‌های موضوع تحقیق، به طراحی مدل پرداخته است. لذا روش جمع‌آوری داده‌ها کتابخانه‌ای و مصاحبه‌ای (نیمه ساختارمند) است. برای اعتبار داده‌ها در این تحقیق در بخش کیفی، برای محاسبه ضریب

توافق دو کدگذار از ضریب کاپا استفاده شده است. در این تحقیق (۱۵ درصد از اسناد) از مصاحبه‌هایی که محقق کدگذاری کرده، برای ارزیابی در اختیار یکی از خبرگان قرار گرفته و نتایج حاصل از کدگذاری دو محقق نشان می‌دهد که ضریب کاپای محاسبه شده توسط نرم‌افزار SPSS مقدار ۰,۶۴۲ بوده است که با توجه به اینکه بیشتر از ۰,۶ است و چون عدد معنادار حاصل شده برای شاخص کاپا کوچک‌تر از ۰,۰۵ است، فرض استقلال کدهای استخراجی رد و وابستگی کدهای استخراجی به هم تأیید می‌شود. مشارکت‌کنندگان تحقیق، خبرگان، صاحبان نظران، سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران سیاست‌های ارزی بانک مرکزی و مدیران بانک‌های دولتی و اساتید حوزه مدیریت دولتی به تعداد ۱۲ نفر می‌باشند. مدیران مذکور دارای مدرک دکتری در یکی از رشته تحصیلی مدیریت دولتی، مدیریت استراتژیک و مدیریت مالی بوده‌اند همچنین سابقه بیش از ۱۰ سال مدیریت در بانک‌ها و تسلط به موضوعات منابع دولتی داشته‌اند. روش نمونه‌گیری در این تحقیق، هدفمند از نوع نمونه‌گیری گلوله برفی بوده است. تعداد مشارکت‌کنندگان ۱۲ نفر بوده‌اند چراکه لینکن و گوبا [۱۸] اظهار می‌کنند که در یک مطالعه که با دقت هدایت شده است و در آن انتخاب نمونه به صورت تکاملی و تعاقبی بوده است، می‌توان با حدود ۱۲ شرکت‌کننده به نقطه اشباع رسید و احتمالاً این تعداد بیشتر از ۲۰ نخواهد شد [۱۹].

برای تحلیل داده‌های این پژوهش از روش کدگذاری استفاده شده است. برای اعتبار بخش کمی نیز کلیه مؤلفه‌ها و شاخص‌های به دست آمده طبق تکنیک دلفی در اختیار خبرگان قرار گرفته است. روش دلفی، فرایندی است که به حل مسئله به شکل خلاقانه می‌پردازد. شرکت‌کنندگان در تحقیق دلفی از ۵ تا ۲۰ نفر می‌باشند. تعداد

شرکت‌کنندگان بستگی به چگونگی طراحی روش تحقیق دارد. در این روش پنل‌هایی از متخصصان تشکیل می‌شود که در آن ارتباط میان اعضاء، توسط ناظر یا رئیس انجام می‌شود. فرایند دلفی به صورت فعالیت قبل از شروع، راند اول و راند دوم و تصمیم و تصویب صورت گرفته است. فعالیت‌های قبل از شروع شامل تکوین شاخص‌های تحقیق و برطرف کردن ابهام‌ها و مواردی که غیرواضح است. محقق در این مرحله با افراد شرکت‌کننده تماس برقرار نموده است و اطلاعات لازم را در اختیار آنها گذاشته است. لازم به ذکر است که خبرگان این تحقیق در بخش دلفی شامل ۳۰ نفر از مدیران و صاحب‌نظران حوزه ارزی در بانک سپه مشهد بودند. در راند اول دلفی، از هر یک از متخصصین درخواست شده است تا شخصاً شاخص‌ها را بررسی نمایند و نظر موافق یا مخالف خود را اعلام نمایند. در این مرحله، تمام پاسخ‌های مرتبط تا حد امکان جمع‌آوری شده، چراکه بقیه مراحل بر اساس مرحله اول شکل می‌گیرد. پس از جمع‌آوری، پاسخ‌ها سازمان‌دهی، نظرات مشابه ترکیب، گروه‌بندی و موضوعات تکراری و حاشیه حذف شده است. آنالیز پاسخ‌های اولین راند بر اساس پارادایم تحقیق صورت گرفته است. از راند دوم، پرسش‌نامه ساختارمند استفاده شده و از افراد مشابه در راند اول خواسته شده است تا هر عنوان را با استفاده از مقیاس لیکرت رتبه‌بندی و به عبارتی، کمیت‌پذیر نمایند. در اینجا میزان اهمیت شاخص‌ها مشخص می‌شود و فضایی برای شناسایی ایده‌های جدید، تصحیح، تفسیر، حذف به وجود می‌آید و حتی در بعضی موارد، از شرکت‌کنندگان خواسته می‌شود تا استدلال و دلیل اولویت‌بندی خود بین آیت‌ها را بیان نمایند.

۳- یافته‌های تحقیق

یافته‌های تحقیق در راستای طراحی مدل اجتناب

از بحران در خطمشی گذاری‌های ارزی بانک مرکزی شامل دو بخش کیفی و کمی است. با توجه به استراتژی تحقیق در بخش کیفی که نظریه پردازی داده بنیاد با رویکرد اشترواس و کوربین [۱۷] است، یافته‌های در این بخش شامل ۶ مقوله شرایط علی، مقوله محوری، راهبردها، پیامدها، زمینه و مداخله‌گرهاست که در ذیل به تفکیک توضیح داده شده است. یافته‌های کمی نیز با توجه به تکنیک دلفی، نتایج آزمون‌های آن است که در ادامه بخش کیفی آمده است.

۳-۱-۱- شرایط علی اجتناب از بحران در خطمشی گذاری‌های ارزی بانک مرکزی

شرایط علی اجتناب از بحران در خطمشی گذاری‌های ارزی بانک مرکزی شامل شرایطی است که باعث می‌شود از بحران‌های ارزی در بانک مرکزی جلوگیری کرد که در قالب مؤلفه‌های سیاست‌های ارزی بانک مرکزی، سیاست‌های بانکی و علل مدیریتی است که در ذیل به تفکیک توضیح داده شده است.

۳-۱-۱- سیاست ارزی بانک مرکزی

سیاست ارزی به مجموعه اقدامات و تصمیم‌هایی اطلاق می‌شود که بانک مرکزی در خصوص نرخ ارز، نرخ بهره و سیاست‌های مالی متصل به ارز انجام می‌دهد. هدف اصلی سیاست ارزی بانک مرکزی، حفظ استقرار و پایداری ارزش پول ملی و کنترل تورم است. بانک مرکزی با استفاده از سیاست‌های ارزی تلاش می‌کند تا نرخ ارز را تنظیم و کنترل کند. این تنظیمات ممکن است شامل خرید و فروش ارز، تعیین نرخ بهره، تعیین محدودیت‌ها و مقررات مربوط به ارز و سایر اقدامات مرتبط با ارز باشد. هدف از این سیاست‌ها، کنترل تورم، تقویت صادرات و واردات و حفظ تعادل معاملاتی کشور است. لذا سیاست

ارزی بانک مرکزی با تأثیر بر نرخ ارز و کنترل تورم، نقش حیاتی در تنظیم و کنترل اقتصاد کشورها دارد. اهمیت این سیاست‌ها در حفظ استقرار ارزش پول هر کشور است. به‌زعم بومویک [۲۰] کشورها با تغییر خودخواسته و آگاهانه نرخ ارز در سیاست‌های ارزی، پول ملی خود را در رابطه با پول‌های خارجی و بازار ارز بین‌المللی مدیریت می‌کنند و می‌تواند به‌نوعی، سیاست پولی به حساب بیاید.

در این خصوص یکی از مصاحبه‌شوندگان عنوان می‌کند که:

معمولاً بحران ارزی به خاطر خروج سرمایه از کشور هم اتفاق می‌افتد که بانک مرکزی از این کار بایستی جلوگیری کند. همچنین یک مورد دیگر هم به نظر من این هست که بانک مرکزی نباید استقراض به بانک‌های خارجی داشته باشد که اگر این اتفاق بیفتد باعث بروز بحران می‌شود.

خروج سرمایه از کشور و استقراض از بانک‌های خارجی از مصاحبه فوق استخراج شده است که مربوط به سیاست‌های ارزی بانک مرکزی در شرایط علی اجتناب از بحران ارزی است.

۳-۱-۲- سیاست‌های بانکی

سیاست‌های بانکی به مجموعه‌ای از تصمیمات و اقداماتی اطلاق می‌شود که بانک مرکزی یک کشور برای تنظیم و کنترل عملکرد بخش بانکی و اقتصادی آن کشور اتخاذ می‌کند. این سیاست‌ها باهدف تسهیل تعادل و پایداری اقتصادی، مدیریت نرخ بهره، کنترل تورم، حفظ استقرار ارزش پول ملی و ارتقاء رشد اقتصادی صورت می‌گیرد. سیاست بانکی برای حفظ پایداری اقتصادی و تنظیم صحیح بخش بانکی و اعتماد عمومی به نظام مالی کشور اهمیت بالایی دارد. بانک مرکزی در اجرای سیاست‌های بانکی خود

نیازمند تحلیل دقیق اقتصادی و بررسی تأثیرات مختلف اقدامات خود است.

در این خصوص یکی از مصاحبه‌شوندگان عنوان می‌کند که:

اگر بانک‌ها مشکلی در بازپرداخت تعهدات خود نداشته باشند قاعدتاً بحران هم به وجود نمی‌آید. بحران بانکی که مرتبط با بحران ارزی هست به واسطه افزایش بالای نرخ بهره کوتاه‌مدت، افزایش شدید حجم وام‌دهی بانک مرکزی به بانک‌ها یا ترکیب این دو عامل به وجود می‌آید. این عوامل نشان‌دهنده درجه بالای تنش در بازار پول هستند که مرتبط با بحران ارزی هست.

عدم مشکلات بانک‌ها در بازپرداخت تعهدات خود، افزایش بالای نرخ بهره کوتاه‌مدت، افزایش شدید حجم وام‌دهی بانک مرکزی به بانک‌ها از مصاحبه‌فوق استخراج شده است که مربوط به سیاست‌های بانکی در شرایط علی‌الاجتناب از بحران ارزی است.

۳-۱-۳- علل مدیریتی

منظور از علل مدیریتی، عوامل مدیریتی و ساختار مدیریتی است که در اجتناب از بحران‌های ارزی بانک مرکزی تأثیرگذار است. به عبارتی دیگر هرگونه مدیریت بهینه‌داری می‌تواند از بروز بحران‌های ارزی جلوگیری کند. همچنین تحقیقات نشان داده است که بحران‌های ارزی به نوعی نوسانات و تحولات عظیمی در اقتصاد کشور به وجود می‌آورد. عوامل مدیریتی در بحران ارزی همان ناتوانایی مدیریتی است که باعث می‌شود کاهش سریع و شدید در ارزش پول ملی یا فروپاشی نرخ ارز به وجود آید.

لازم به ذکر است که معمولاً بحران و نوسانات ارزی تا حدود زیادی قابل پیش‌بینی نیست ولیکن نکته بسیار حائز اهمیت این است که سوء مدیریت و عدم کفایت مسئولین این حوزه تمام سازمان‌ها و صنایع بزرگ، کوچک و متوسط و

شرکت‌های خصوصی را با چالش‌هایی جدی روبرو می‌نماید.

حال چنانچه برخی موارد از جمله انعطاف‌پذیری در ساختار مدیریت اتفاق بیفتد و بانک مرکزی بتواند ساختار درونی خود را با این بحران هماهنگ نماید می‌توان تا حدود زیادی از بحران ارزی اجتناب کرد. همچنین استفاده از سیستم‌ها و تکنولوژی‌هایی که همپای تغییرات محیطی از جمله بحران‌های ارزی است می‌تواند از بروز بحران ارزی جلوگیری نماید.

در خصوص علل مدیریتی بیان می‌شود که همواره آغاز بحران نیازمند وقوع حادثه نیست. عامل ایجاد بحران گاه سوء مدیریت یک سیستم یا ضعف در قوانین مصوب جامعه و یا نظارت بر حسن اجرای آن قوانین است. از منظر این نظریه حیات و ثبات یک سیستم ثبات یک سیستم فعال و زنده که در چهارچوب قوانین و سازوکارهای مشخص به فعالیت خود ادامه می‌دهد، حاصل برقرار ماندن تعادل مابین نیازمندی‌های آن سیستم با توانمندی‌هایی است که برای تأمین نیازمندی‌ها در اختیار مدیران آن سیستم قرار دارد؛ بنابراین تعریف در صورت بروز اختلال و یا تغییر در یکی از سه عنصر توانمندی‌ها، نیازمندی‌ها و یا قوانین حاکم بر سیستم مورد بحث بحران ایجاد می‌شود.

در این خصوص یکی از مصاحبه‌شوندگان عنوان می‌کند که:

جریان معلوم سازی مجهولات است یعنی اینکه خیلی از پدیده‌ها و رویدادها مجهول‌اند و اینکه ما چگونه می‌توانیم موضع خود را نسبت به این پدیده‌ها و رویدادها مشخص کنیم باید این جریان را به گونه‌ای در ذهن تنظیم کنیم تا نسبت به هر آنچه ناگهانی داریم و نمی‌توانیم در مورد آن تصمیم قطعی بگیریم برای ما معلوم بشود.

معلوم سازی مجهولات از مصاحبه‌فوق استخراج شده است که مربوط به علل مدیریتی در

شرایط علی اجتناب از بحران ارزی است.

۲-۳- مقوله اصلی اجتناب از بحران در خطمشی گذاری های ارزی بانک مرکزی

مقوله محوری، مقوله اصلی است که با سایر مقوله ها به کرات در داده ها ظاهر شده است؛ یعنی بیشترین فراوانی و بیشترین تعداد مقوله را دارد. مقوله محوری این تحقیق به نام اجتناب از بحران های ارزی است. مقوله محوری در این تحقیق شامل مؤلفه های اجتناب از بحران تراز پرداخت ها و اجتناب از بحران نرخ ارز است که در ذیل به تفکیک توضیح داده شده است.

۱-۲-۳- اجتناب از بحران تراز پرداخت ها

بحران تراز پرداخت ها به موقعیتی اشاره دارد که در آن تراز پرداخت های یک کشور با سایر کشورها نامتعادل شده و به شدت منفی شده است. در واقع، ارزش صادرات یک کشور کمتر از ارزش واردات آن شده یا سرمایه گذاری خارجی در کشور به میزان قابل توجهی کاهش یافته است. بحران تراز پرداخت ها نشان دهنده عدم توازن در تجارت خارجی و نرخ ارز کشور است. بحران تراز پرداخت ها می تواند منجر به مشکلات اقتصادی جدی شود، از جمله کاهش رشد اقتصادی، افزایش بدهی خارجی، نوسانات ناگهانی نرخ ارز، کاهش توان تهیه کالاها و خدمات خارجی و تضعیف پایداری مالی کشور. برای مقابله با این بحران، بانک مرکزی و دولت ممکن است اقداماتی مانند تنظیم نرخ ارز، تشدید سیاست های صادراتی و وارداتی، جذب سرمایه گذاری خارجی و تعیین سیاست های مالی متناسب با وضعیت اقتصادی را انجام دهند.

بحران ارزی به زعم کبریسی اوغلو [۲۱] که شامل بحران تراز پرداخت ها و بحران نرخ ارز است یکی از عناصر بحران مالی است. زمانی که نرخ

بهره واقعی بیشتر از نرخ رشد اقتصادی باشد، منجر به اشباع بدهی می شود. در این صورت بنگاه های خصوصی، خرید برگه های بدهی دولتی را رها کرده و بدین ترتیب رکود به پول تبدیل شده و تورم بروز می کند. به زعم کلامی و همکاران [۲۲] در خصوص بحران تراز پرداخت ها، تغییرات شدید نرخ اسمی ارز به تنهایی نمی تواند بیانگر بحران ارزی بخصوص در نظام های ارزی غیر شناور باشد.

در این خصوص یکی از مصاحبه شوندگان عنوان می کند که:

«با توجه به اینکه بانک ها و صرافی ها ارز رو برای واردکنندگان خریداری می کنند، بنابراین پیشنهاد های نرخ خرید ارز به صادرکنندگان از طرف واردکنندگان به صرافی ها و بانک ها داده می شه و اگر نرخ پیشنهادی صادرکنندگان بیش از نرخ پیشنهادی واردکننده باشد، بحران به وجود میاد.»

کد کمتر بودن نرخ پیشنهادی صادرکنندگان از نرخ پیشنهادی واردکنندگان از مصاحبه فوق استخراج شده است که مربوط به مقوله محوری اجتناب از بحران ارزی است.

۲-۲-۳- اجتناب از بحران نرخ ارز

بحران نرخ ارز به موقعیتی اطلاق می شود که نرخ ارز یک کشور به طور ناگهانی و بی رویه تغییر کرده و نرخ ارز ملی نسبت به ارزهای خارجی به طور قابل توجهی افت یا ارتفاع پیدا کند. این بحران معمولاً نشان دهنده مشکلات و نوسانات ناپایدار در بازار ارز یک کشور است و تأثیرات جدی بر اقتصاد و نظام مالی آن خواهد داشت. برای مدیریت بحران نرخ ارز، بانک مرکزی ممکن است اقداماتی مانند تنظیم نرخ ارز، مداخله در بازار ارز، استفاده از رزمایشات ارزی، تقویت سیاست های صادراتی و وارداتی و اعتمادسازی

بازار ارز را انجام دهد.

در این خصوص یکی از مصاحبه‌شوندگان عنوان می‌کند که:

تعیین رژیم ارزی مناسب به نظرم اهمیت خیلی زیادی دارد چراکه بر بودجه دولت تأثیرگذار است. در کشور منابع ارزی تحت تسلط دولت هست پس انتخاب و تعیین نرخ ارز در سیاست‌های دولت اهمیت فوق‌العاده‌ای دارد. کد انتخاب رژیم ارزی مناسب از مصاحبه فوق استخراج شده است که مربوط به مقوله محوری اجتناب از بحران ارزی است.

۳-۳- استراتژی‌های اجتناب از بحران در خط‌مشی‌گذاری‌های ارزی بانک مرکزی

استراتژی‌های اجتناب از بحران شامل استراتژی مدیریت افکار عمومی، استراتژی نظام ارزی شناور مدیریت شده، استراتژی بازدارنده و استراتژی تعاملی است که در ذیل به تفکیک در خصوص آنها توضیح داده شده است.

۳-۳-۱- استراتژی مدیریت افکار عمومی

مدیریت افکار عمومی برای اجتناب از بحران ارزی به مجموعه‌ای از فعالیت‌ها و راهبردهای ارتباطی اشاره دارد که به منظور افزایش آگاهی عمومی، اعتماد و استحکام اقتصادی و مالی کشور درباره وضعیت ارزی انجام می‌شود. این فعالیت‌ها باهدف کاهش نوسانات نامناسب در بازار ارز، پیشگیری از بحران‌های ارزی و حفظ پایداری اقتصادی کشور انجام می‌شود.

به‌زعم دارایی و ملکی [۲۳] از مهم‌ترین بحران‌های اقتصادی که معمولاً به‌شدت مورد توجه و تمرکز این رسانه‌ها قرار می‌گیرد، بحران‌های ارزی هستند. آنها با تلاش به منظور ملت‌هت‌نشان دادن بازارها سعی بر آن دارند تا با فشار بر افکار عمومی و القای پیام‌های روانی منفی مخاطبین خود را به شکلی غیرمستقیم نسبت به

وخیم‌تر کردن بازار ارز تحریک کنند. پیام‌هایی مانند از دست رفتن ارزش پول، کاهش قدرت خرید، با ارزش ماندن ارزهای خارجی و... که در بسیاری از برنامه‌های آنها مشاهده می‌شود به‌نوعی در راستای ترغیب افکار عمومی برای حفظ وضع فعلی خود و هجوم به بازارهای ارزی هستند. اهدافی که در حقیقت با ایجاد بحران‌های ارزی غیرواقعی منجر به فقیرتر و ناراضی‌تر شدن افراد خواهد شد. از این‌رو شناسایی و اقدام متقابل در برابر این رسانه‌ها و برنامه‌های هدفمند آنها می‌تواند نقش به‌سزایی در ارتقا توان دفاع اقتصادی داشته باشد.

در این خصوص یکی از مصاحبه‌شوندگان عنوان می‌کند که:

مدیریت بحران از نوع پارادایم است و از نوع تفکر. مدیریت بحران نیاز به الگوی ذهنی دارد هم تفکر است یعنی باید اندیشید و معلوم کرد و هم پارادایم است یعنی چارچوب دارد پس به عبارتی ما در بحران شناسی می‌اندیشیم و در مدیریت بحران با چهارچوب‌های ذهنی خود تصمیم می‌گیریم که چگونه با افکار عمومی ارتباط برقرار کنیم.

کد نیاز مدیریت بحران به الگوی ذهنی و تفکر برای مدیریت افکار عمومی از مصاحبه فوق استخراج شده است که مربوط به مقوله استراتژی‌های اجتناب از بحران ارزی است.

۳-۳-۲- استراتژی نظام ارزی شناور مدیریت شده

نظام ارزی شناور مدیریت شده یک رویکرد در مدیریت نرخ ارز کشور است که نسبت به نظام‌های ارزی ثابت و کاملاً شناور تفاوت دارد. در این نظام، نرخ ارز تحت تأثیر نیروهای بازار تعیین می‌شود، اما بانک مرکزی اقداماتی را برای مدیریت و کنترل تقلبات و نوسانات نامطلوب در

بازار ارز انجام می‌دهد. در نظام ارزی شناور مدیریت شده، بانک مرکزی تعیین کننده اصلی نرخ ارز است و تلاش می‌کند تا با اجرای سیاست‌های مالی و نرخ ارز، نرخ ارز را در بازار تنظیم و کنترل کند. این سیاست‌ها ممکن است شامل خرید و فروش ارز توسط بانک مرکزی، تنظیم نرخ بهره، اجرای محدودیت‌ها و قوانین مربوط به ارز و سایر اقدامات مرتبط با ارز باشد. هدف از استفاده از نظام ارزی شناور مدیریت شده، توازن معقول در نرخ ارز و کنترل نوسانات ناپایدار در بازار ارز است. بانک مرکزی در این نظام سعی می‌کند تا با تدابیری مناسب، از یک سو بر نوسانات زیاد در نرخ ارز جلوگیری کند و از سوی دیگر، از تأثیرات نامطلوبی بر اقتصاد کشور به علت نرخ ارز ثابت جلوگیری نماید.

در این خصوص یکی از مصاحبه‌شوندگان عنوان می‌کند که:

مصوبه‌ای در سال ۹۷ بود که مفاد اون این بود که تمام صادرکنندگان موظفاند ارزهای حاصل از صادرات را به چرخه اقتصادی کشور برگردانند که البته روش‌هایی هم برای اون تعیین کردن مثل عرضه ارز در سامانه نیما، واردات در مقابل صادرات خرد، واگذاری پروانه‌های صادراتی، فروش اسکناس به بانک‌ها و شبکه صرافی‌های مجاز کشور و یا بازپرداخت تسهیلات دریافتی از شبکه بانکی.

کدهای عرضه ارز در سامانه نیما، واردات در مقابل صادرات خرد، واگذاری پروانه‌های صادراتی فروش اسکناس به بانک‌ها و شبکه صرافی‌های مجاز کشور و بازپرداخت تسهیلات دریافتی از شبکه بانکی از مصاحبه فوق استخراج شده است که مربوط به استراتژی نظام ارزی شناور مدیریت شده در اجتناب از بحران ارزی است.

منظور از استراتژی بازدارنده، برنامه و پلن‌هایی است که قبل از بروز بحران ارزی، آلام و یا علائمی را نشان دهد که به کمک آنها بتوان از بروز بحران ارزی اجتناب کرد. در خصوص علائم هشدار زودهنگام، بحث‌های متدولوژیکی گسترده‌ای مربوطه به مشکلات تراز پرداخت‌ها و سقوط ارزی انجام شده است. البته در ابتدای تحقیقات، علامت‌های صحیح در مورد وقوع بحران‌های آینده، اعتبار لازم را برای پیش‌بینی نداشته است. در ادبیات جدید، نسل دوم مدل‌های هشدار زودهنگام بایستی ویژگی‌هایی داشته باشد از جمله اینکه بتواند سیاست‌گذاران را در راستای کاهش احتمال وقوع بحران کمک کند. به عبارت دیگر توانایی شناسایی وقایع پرهزینه گوناگون را داشته باشد تا فرصت کافی برای کاهش هزینه‌های وقوع چنین بحران‌هایی را در اختیار سیاست‌گذاران قرار دهد. تحقیقات نشان داده است که شاخص‌های نرخ رشد تولید ناخالص داخلی، نرخ بهره حقیقی، نرخ تورم و انحراف نرخ ارز به‌عنوان شاخص‌های هشداردهنده مشخص شده‌اند. به‌زعم کلامی و همکاران [۲۲] با بیشتر شدن متغیر انحراف نرخ ارز از حد آستانه آن، اعمال نظام ارزی غیر شناور در کنترل آن تأثیری ندارد. هرچند تا زمانی که مقدار آن از حد آستانه کمتر است، وجود نظام ارزی یادشده منجر به کاهش انحراف نرخ ارز از مقدار تعادلی آن می‌شود. تعیین متغیر انحراف نرخ ارز به‌عنوان یک روش حداقل مربعات تعمیم‌یافته و تعیین حد آستانه آن و رفتار آن در نظام‌های ارزی مختلف، انجام گرفته است.

در این خصوص یکی از مصاحبه‌شوندگان عنوان می‌کند که:

با روش‌های آماری و پیش‌بینی می‌توان اثر بسیاری از متغیرها را در بحران‌های ارزی مشخص

کرد.

تجربه‌های گذشته متوجه می‌شود که بحران و خطری در راه است و می‌تواند بر اساس شهود تجربه‌گرا قبل از آنکه وارد میدان عمل و آزمون و خطا شود سریعاً تصمیم‌گیری کند.

کد بررسی بحران‌های گذشته و استفاده از شهود تجربی در مقابل شهود آنی از مصاحبه فوق استخراج شده است که مربوط به استراتژی تعاملی در اجتناب از بحران ارزی است.

۳-۴- پیامدهای اجتناب از بحران در خط‌مشی‌گذاری‌های ارزی بانک مرکزی

پیامدهای اجتناب از بحران در خط‌مشی‌گذاری‌های ارزی بانک مرکزی شامل پایداری اقتصادی و اجتماعی است که در ذیل به تفکیک توضیح داده شده است.

۳-۴-۱- پایداری اقتصادی

پایداری، سرلوحه تمامی برنامه‌های توسعه در جوامع مختلف است. مسائل اقتصادی در توسعه ایده‌های مدرن پایداری نقش برجسته‌ای دارند. توسعه اقتصادی و پس از آن، پایداری اقتصادی برای بیشتر کشورهای جهان هدفی آرمانی است. کشورهای در حال توسعه تمایل دارند ظرفیت و توان مادی، انسانی خود را افزایش دهند و بر اساس آن از توانمندی‌ها و ظرفیت‌های اقتصادی خود استفاده نمایند.

در این خصوص یکی از مصاحبه‌شوندگان عنوان می‌کند که:

در ایران قبل از اعمال تحریم‌ها، تقریباً شصت درصد از درآمدهای دولتی و حدود نود درصد درآمدهای صادراتی کشور رو درآمدهای حاصل از فروش منابع نفت و گاز تشکیل داده بود که این مقدار باید مدیریت بشه تا بتونیم این انرژی‌ها و مخازن رو برای نسل‌های بعدی هم منتقل کنیم چون به‌نوعی اینها منابع استراتژیک برای ما محسوب میشن.

کد استفاده از روش‌های آماری از مصاحبه فوق استخراج شده است که مربوط به استراتژی بازدارنده در اجتناب از بحران ارزی است.

۳-۴- استراتژی تعاملی

منظور از استراتژی تعاملی، ایجاد تعامل سازنده بین عناصر بروز بحران ارزی است حاصل این تعامل می‌تواند ارتباط برقرار کردن با خبرگان این حوزه و مشارکت دادن آنها در هنگام بروز بحران ارزی باشد. تخصیص منابع انسانی و مالی به بحران‌های ارزی به‌نوعی می‌تواند کمک و حمایت دولت را نیز شامل شود که کسری بودجه را از روش‌های دیگر تأمین نماید.

استراتژی تعاملی یک رویکرد برای اجتناب از بحران ارزی است که بر تعامل بین بانک مرکزی، دولت و سایر نهادها تأکید دارد. این استراتژی بر اساس هماهنگی و همکاری بین نهادهای مختلف اقتصادی کشور برای مدیریت و کنترل نوسانات بازار ارز و حفظ پایداری اقتصادی تمرکز دارد. در این خصوص یکی از مصاحبه‌شوندگان عنوان می‌کند که:

برای اینکه بحران ارزی اتفاق نیفتد می‌توان تا حدودی با بررسی بحران‌های گذشته و عناصر دخیل در آن از وقوع بحران جلوگیری کرد.

در این خصوص شهود آنی یعنی به‌محض اینکه یک پدیده را مشاهده کردیم سریع واکنش نشان دهیم که این ناشی از هیجان است. ما در زمانی که هیجانات را وارد مدیریت پدیده مورد نظر می‌کنیم اختلالات تصمیم‌گیری بسیار زیادی را تجربه خواهیم کرد. در شهود تجربه‌گرا شخص با مسائل و پدیده‌های مختلفی سروکار داشته است و در این آزمون و خطاهای اجتماعی و محیطی دانش و تجربه کسب کرده است.

در نتیجه به‌محض دریافت هشدارها و علائم بحران‌زا سریع ذهن پردازش می‌کند و بر اساس

کدهای عدم وابستگی به درآمدهای نفتی، نقش انرژی‌ها در ادامه حیات اقتصاد یک کشور، تأکید اقتصاد مقاومتی بر مدیریت سرمایه‌های عظیم، تأثیر تحریم‌ها بر ساختار اقتصادی، جایگاه ویژه ایران از لحاظ اقتصادی در منطقه، پایداری انرژی‌ها و مخازن برای نسل‌های بعدی از مصاحبه فوق استخراج‌شده است که مربوط به استراتژی‌های اجتناب از بحران ارزی است.

۳-۴-۲- پایداری اجتماعی

پایداری اجتماعی یک مفهوم مهم است که در ارتباط با اقتصاد و بحران ارزی بررسی می‌شود. این مفهوم به حفظ استحکام و ثبات اجتماعی و اعتماد عمومی در مواجهه با بحران ارزی اشاره دارد. پایداری اجتماعی برای اجتناب از بحران ارزی می‌تواند با رویکردها و اقداماتی که به افزایش آگاهی، تقویت اعتماد و ایجاد تعامل سازنده بین نهادها و جامعه متمرکز می‌شود، تحقق یابد.

پایداری اجتماعی به زعم بیگدلی و ملکی [۲۴] یکی از سه رکن اساسی و هدف غایی توسعه پایدار بوده است که بیشتر با ابعاد کیفی زندگی انسانی همراه است و با مفاهیمی چون مشارکت، انسجام، عدالت اجتماعی، کیفیت زندگی و امید به آینده همراه بوده و بر آنها تأکید دارد.

در این خصوص یکی از مصاحبه‌شوندگان عنوان می‌کند که:

با وقوع بحران‌های ارزی، تورم‌های شدید در کشور اتفاق می‌افتد همچنین قدرت خرید مردم در جامعه کاهش پیدا می‌کند و شکاف طبقاتی به واسطه همین موضوع زیاد می‌شود.

کدهای افزایش تولید، کاهش بیکاری، افزایش قدرت خرید مردم، کاهش شکاف طبقاتی و جلوگیری از بروز تورم‌های شدید از مصاحبه فوق

استخراج‌شده است که مربوط به پیامدهای اجتناب از بحران ارزی است.

۳-۵- زمینه (بستر) اجتناب از بحران در خط‌مشی‌گذاری‌های ارزی بانک مرکزی

زمینه (بستر) اجتناب از بحران در خط‌مشی‌گذاری‌های ارزی بانک مرکزی شامل سیاست‌های حمایتی و عوامل فرهنگی است که در ذیل به تفکیک توضیح داده شده است.

۳-۵-۱- سیاست‌های حمایتی

منظور از سیاست‌های حمایتی، حمایت‌هایی است که از سمت دولت، سپرده‌گذاران و یا قوانین و مقرراتی است که در راستای حمایت از اجتناب از بحران‌های ارزی بایستی صورت گیرد. البته در این بین نقش مجلس شورای اسلامی برای نظارت بر بحران‌های اقتصادی اهمیت بسیار زیادی دارد.

در این خصوص یکی از مصاحبه‌شوندگان عنوان می‌کند که:

ما در یک دنیای دموکراسی و مردم‌سالاری زندگی می‌کنیم پس جامعه هم در برابر بحران‌های ارزی مسئول است. به عبارتی ما در مدیریت بحران به حکمرانی خوب نیازمندیم. در حکمرانی خوب ایجاب می‌کند زمانی که جامعه دولت را به‌عنوان نماینده خود انتخاب کرد در رسیدن به اهداف خطی‌مشی از جمله خط‌مشی‌های مرتبط به بحران و مدیریت بحران به‌عنوان جامعه هدف، یاری‌رسان دولت باشد. پس اثبات شد که خط‌مشی، مسئله‌های عمومی، بحران و مداخله‌های دولت به هم ارتباط دارند.

کد حمایت افراد جامعه از تصمیمات خط‌مشی‌گذاران در اجتناب از بحران‌های ارزی و ارتباط خط‌مشی، مسئله‌های عمومی، بحران با یکدیگر از مصاحبه فوق استخراج‌شده است که مربوط به

زمینه اجتناب از بحران ارزی است.

اجتناب از بحران ارزی است.

۳-۵-۲- عوامل فرهنگی

فرهنگ، به‌عنوان یک عامل اساسی در جامعه، نقش مهمی در اجتناب از بحران ارزی و حفظ پایداری اقتصادی کشور دارد. فرهنگ می‌تواند با تأثیرگذاری بر رفتارها، اعتقادات و ارزش‌های جامعه، تغییر نگرش‌ها و سبک زندگی افراد، به ایجاد اقتصاد پایدار کمک کند. در زیر به برخی از نقش‌های فرهنگ در اجتناب از بحران ارزی اشاره می‌کنیم:

در این خصوص یکی از مصاحبه‌شوندگان عنوان می‌کند که:

اولین قدم برای مقابله با بحران این است که ذهن خود را آماده مقابله با بحران کنیم. اگر همیشه نگرانی و دغدغه از دست دادن منابع و انرژی و منافع را داشته باشیم و همیشه ذهن ما درگیر بایدونبایدها باشد اولین قدم را در مدیریت بحران برداشته‌ایم.

کدهای آمادگی ذهنی مقابله با بحران و نگرانی و دغدغه از دست دادن منابع و انرژی از مصاحبه فوق استخراج شده است که مربوط به پیامدهای اجتناب از بحران ارزی است.

در این خصوص نظر یکی دیگر از مصاحبه‌شوندگان این است که:

بحث فرهنگ بسیار حائز اهمیت است، زیرا هر چه فرهنگ یک کشور ضعیف‌تر باشد و سواد غلبه بر محیط کمتر باشد جوامع به‌صورت تقدیرگرایی سعی می‌کنند مسائل بحران‌زا را حل کنند. از طرفی برای کسب تجربه و یافتن راه‌حل‌های بحران‌زا حاضرند منابع خود را تقدیم کشورهای توسعه‌یافته کنند و این خود زمینه‌ای خواهد شد برای ایجاد سایر بحران‌ها در کشور.

کدهای میزان سواد افراد جامعه هنگام وقوع بحران و نحوه مقابله آنها از مصاحبه فوق استخراج شده است که مربوط به زمینه‌های

۳-۶- شرایط مداخله‌گر اجتناب از بحران در

خط‌مشی‌گذاری‌های ارزی بانک مرکزی:

مداخله‌گرهای این تحقیق عوامل سیاسی، اقتصادی، رفتار سرمایه‌گذاران است.

در خصوص سیاست‌ها و خط‌مشی‌گذاری در ایران، تحقیقات نشان داده است که سیاست‌ها اگرچه اندکی تغییر کرده است، اما ادامه و تکرار برنامه‌های قبلی است. در این زمینه، سیاست‌گذاری در مرحله نگارش قانون‌گذاری ظاهر می‌شود اما در مرحله اجرا مشکل‌ساز است. [۲۵].

گروهی از اقتصاددانان، شیوع جنون سفته‌بازی و حمله‌های سودجویانه در بازارهای بورس اوراق بهادار و ارز را عامل بروز بحران معرفی می‌کنند. به‌زعم شهرآبادی [۲۶] نیز حمله سودجویانه خود به خودی ممکن است از لحاظ نظری درست باشد، اما در فهم وقایعی که در دنیای پیرامون ما رخ می‌دهد، کمکی نمی‌کند. به‌هرحال آنها نشان دادند که در کلیه بحران‌ها، عوامل بنیادی به‌خوبی اعمال سودجویانه را نیز توضیح می‌دهند.

۳-۶-۱- عوامل سیاسی

منظور از عوامل سیاسی، تمامی عواملی است که به‌واسطه مأموریت‌های سیاسی بانک مرکزی و جایگاه بانک مرکزی به‌عنوان نهاد مجری سیاسی در اجتناب از بروز بحران ارزی می‌تواند مؤثر باشد. میزان استقلال بانک مرکزی در ایجاد بحران ارزی و همچنین جلوگیری از آن بسیار بااهمیت است. در خصوص عوامل سیاسی و قانونی یکی از مصاحبه‌شوندگان عنوان می‌کند که:

وقایع سیاسی درون کشورها بسیار به بروز بحران‌های اقتصادی و حتی بحران‌های ارزی مرتبط است. به‌عنوان مثال همین اعتراضات اخیر

کشور که بحران‌های ارزی رو هم تشدید کرد. کد ارتباط بحران‌ها با یکدیگر در سراسر جهان از مصاحبه فوق استخراج شده است که مربوط به مداخله‌گرهای اجتناب از بحران ارزی است.

۳-۶-۲- عوامل اقتصادی

عوامل اقتصادی می‌تواند در تبدیل استراتژی‌ها به پیامدها تحت تأثیر قرار دهد. عوامل اقتصادی می‌توانند با تأثیر بر تعادل تجاری، تورم، بدهی خارجی و تصمیمات سیاسی، به ایجاد بحران ارزی دامنه بزنند. مدیریت صحیح این عوامل و اجرای سیاست‌های مناسب در اقتصاد کشور، می‌تواند به جلوگیری از بحران ارزی و حفظ پایداری ارزی کمک کند.

شاخص‌هایی همچون نوسانات کلی اقتصادی، نسبت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به تولید ناخالص داخلی، قیمت نفت، میزان صادرات و ... می‌باشند که تقویت یا تضعیف هرکدام از آنها می‌تواند فرایند را تحت تأثیر قرار دهد. به‌عنوان مثال زمانی که نوسانات اقتصادی کم باشد و یا قیمت نفت افزایش یابد، بحران ارزی کمتری را داریم و استراتژی‌های اجتناب از بحران با مشکلات کمتری منجر به پیامدهای توسعه اقتصادی و اجتماعی می‌شود. در این خصوص یکی از مصاحبه‌شوندگان عنوان می‌کند که:

دولت و نحوه تأمین منابع مالی‌اش بسیار اهمیت دارد به‌عنوان مثال وقتی که دولت با کسری بودجه مواجه می‌شود به بانک مرکزی مراجعه می‌کند و این نحوه برطرف کردن کسری ارتباط زیادی با بحران‌های ارزی و افزایش قیمت ارز دارد.

کد نحوه برطرف کردن کسری بودجه دولت از مصاحبه فوق استخراج شده است که مربوط به مداخله‌گرهای اقتصادی اجتناب از بحران ارزی

است.

۳-۶-۳- رفتار سرمایه‌گذاران

رفتار سرمایه‌گذاران در بازار ارز و سرمایه می‌تواند تأثیر قابل توجهی در بروز و تشدید بحران ارزی داشته باشد. عملکرد سرمایه‌گذاران، خصوصاً در شرایط نامطلوب اقتصادی، می‌تواند نوسانات ناراحت‌کننده در بازار ارز ایجاد کند. به‌عنوان مثال در مواجهه با اخبار نامطلوب و نشانه‌های ناپایداری در اقتصاد، سرمایه‌گذاران ممکن است در عکس‌العمل‌های پانیکی و عجولانه وارد شوند. فروش عجولانه دارایی‌ها و خرید ارز خارجی در این شرایط می‌تواند باعث افزایش فشار بر نرخ ارز شده و بحران ارزی را تشدید کند. همچنین سرمایه‌گذاری نامتعادل و تمرکز بیش‌ازحد بر روی سرمایه‌گذاری‌های خارجی می‌تواند در معرض خطر بحران ارزی قرار گیرد. وابستگی زیاد به سرمایه‌گذاری‌های خارجی و عدم توجه به توسعه صنایع داخلی و صادرات می‌تواند در صورت بروز بحران ارزی، اثرات منفی را تشدید کند. همچنین تحلیل ناصحیح بازار ارز و تصمیم‌گیری بی‌رویه برای ورود و خروج از بازار می‌تواند منجر به بحران ارزی شود. عدم دقت در تحلیل اقتصادی، عدم اطلاعات کافی درباره شرایط بازار و اتخاذ تصمیم‌های بر اساس احساسات و شایعات می‌تواند باعث تشدید نوسانات بازار ارز شود.

در این خصوص یکی از مصاحبه‌شوندگان عنوان می‌کند که:

یکی از مسائلی که به بحران‌های ارزی در کشور دامن زد همین رفتاری بود برخی از افراد در جامعه در قبال نرخ ارز داشتند. حرص و طمع آنها همچنین رفتار سوداگرایانه آنها باعث شد که بحران ارزی اتفاق بیفته.

کد حرص و طمع مالی و رفتار و حملات سوداگرایانه از مصاحبه فوق استخراج شده است

که مربوط به مداخله‌گرهای اقتصادی اجتناب از بحران ارزی است.

بر مبنای یافته‌های مرحله کیفی پژوهش، مدل اجتناب از بحران در خطمشی گذاری بانک مرکزی در شکل (۱) نشان داده شده است.

در خصوص یافته‌های تحقیق در بخش کمی با تکنیک دلفی لازم به ذکر است که در مرحله اول دلفی، کلیه شاخص‌های به دست آمده به منظور اظهار نظر خبرگان ارسال شد نتایج تغییر وضعیت شاخص‌هایی که حذف شده‌اند و یا همپوشانی داشته‌اند به این صورت بوده است که ۲۲ شاخص حذف شده است و از ادامه فرایند کنار گذاشته شده است. در ادامه پس از آنکه شاخص‌هایی که معیار حضور در راند دوم را نداشته‌اند حذف شده است، سایر شاخص‌ها برای مرتبه دوم در اختیار خبرگان قرار گرفت و به منظور بررسی میزان اهمیت آنها از طیف یک تا پنج به خبرگان تسلیم شد. از آزمون تی برای برآورد میزان اهمیت شاخص‌ها استفاده شده است. برای ارزیابی شدت موافقت پاسخ‌دهندگان از آزمون t استفاده شد. برای تشخیص همسان بودن پاسخ‌های گروه‌های مختلف خبرگان آزمون کروسکال والیس استفاده شده است. روش ارزیابی این آزمون به این صورت است که چنانچه z به دست آمده بیشتر از $1/96$ باشد پراکندگی و یکنواختی توزیع وجود نداشته است. اگر مقدار z بین $1/96+$ و $1/96-$ باشد توزیع تا حدی یکنواخت نیست و چنانچه مقدار z از $1,96-$ کمتر باشد شدت موافقت‌ها دارای توزیع یکنواخت بوده و بنابراین هیچ‌گونه

اجماعی وجود ندارد.

جدول (۱) نتایج آزمون تی و آزمون کروسکال والیس نشان می‌دهد.

همان‌طور که داده‌های فوق نشان می‌دهد شاخص‌های ۳، ۷، ۸، ۱۴، ۳۵، ۳۸، ۵۴، ۶۳، ۶۵، ۶۶، ۷۰، ۷۶، ۸۸، ۱۰۲، ۱۳۲ به دلیل اینکه سطح معنی‌داری آنها از $0,005$ بیشتر است حذف می‌شوند. در ادامه برای تعیین میزان اتفاق نظر میان اعضای شرکت‌کننده در روش دلفی از ضریب هماهنگی کندال استفاده شده است. ضریب هماهنگی کندال مقیاسی است برای تعیین درجه هماهنگی و موافقت میان چندین دسته مربوط به N شیء یا فرد. ضریب توافق کندال در دامنه صفر تا یک قرار می‌گیرد که نشان‌دهنده درجه اجماعی است که از طریق گروه به دست آمده است (اجماع قوی در $w > 0/7$ ، اجماع متوسط در $w = 0/5$ و اجماع ضعیف در $w > 0/3$ حاصل می‌شود [۲۶]).

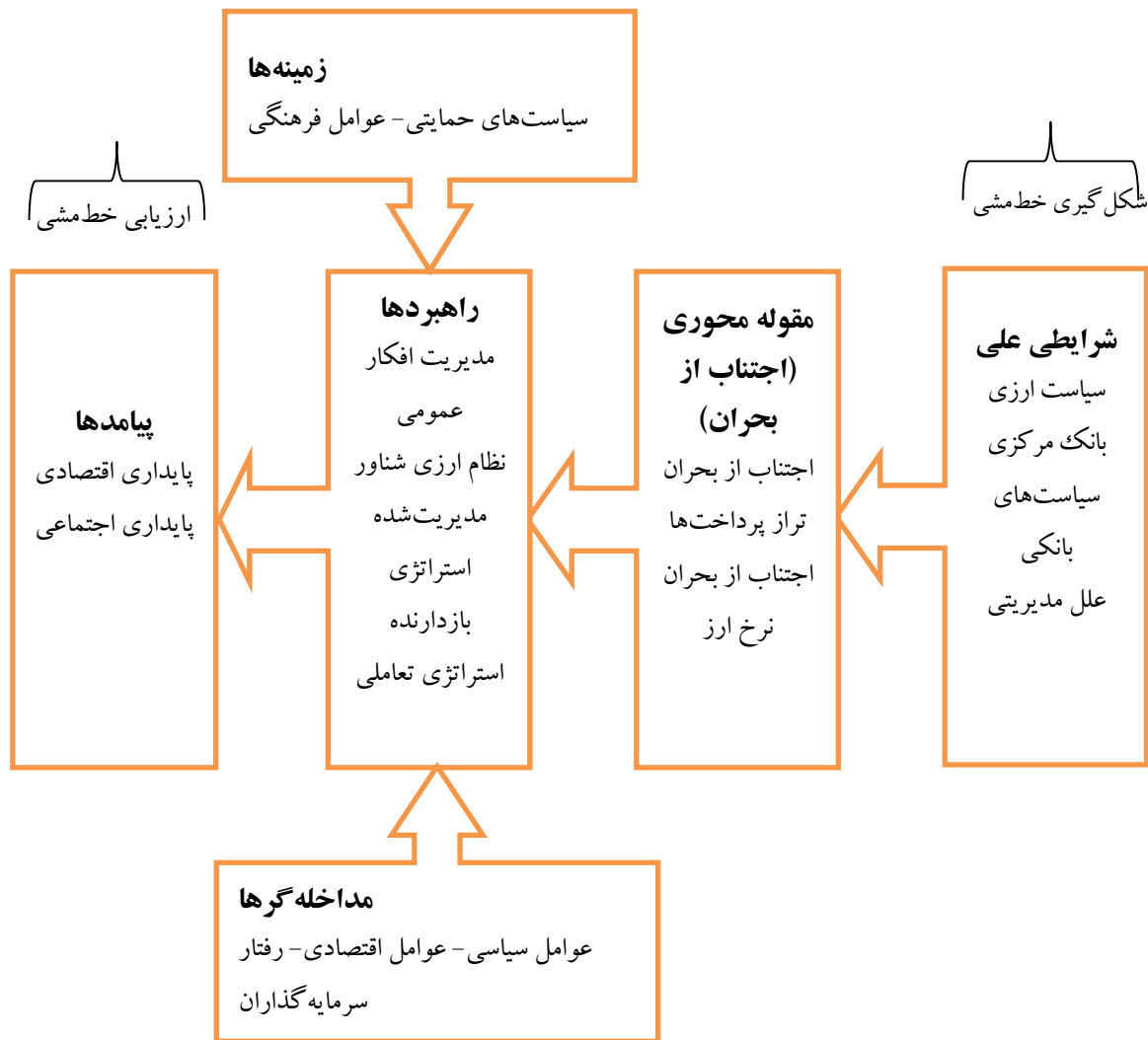
جدول (۲) میزان اجماع نظر خبرگان با استفاده از ضریب هماهنگی کندال در روش دلفی را نشان می‌دهد.

یافته‌های تحقیق نشان داده است که سطح معناداری برای ضریب هماهنگی کندال در همه عوامل مورد قبول است.

۴- بحث و نتیجه‌گیری

در خصوص اجتناب از بحران‌های ارزی، طبق یافته‌های تحقیق می‌توان چنین نتیجه‌گیری نمود که سیاست‌ها و خطمشی‌های بانک مرکزی در ایران بسیار حائز اهمیت هستند. بحران‌های ارزی

ایجاد راه‌حل، انتخاب راه‌حل و اجرای خط‌مشی

شکل ۱- مدل اجتناب از بحران در خط‌مشی‌گذاری بانک مرکزی

۱۹۳
شماره ۲۳
بهار و تابستان ۱۴۰۲
دوفصلنامه
علمی و پژوهشی

طراحی مدل اجتناب از بحران ارزی در خط‌مشی‌گذاری‌های بانک مرکزی با رویکرد آمیخته / فاطمه رستمی بزدی

جدول ۱- نتایج آزمون تی و آزمون کروسکال والیس

رتبه	مؤلفه	شاخص	آزمون تی			کروسکال والیس		
			مقدار تی	درجه آزادی	سطح معناداری	مقدار Z	مقدار احتمال	
۱	سیاست ارزی بانک مرکزی	سیاست‌های پولی انبساطی مناسب	۴.۵۷۶	۲۹	.۰۰۰	۱۰,۲۲۲	۰,۰۰۲	
۲		عدم استقرار خارجی	۵.۵۰۶	۲۹	.۰۰۰	۶,۲۵۷	۰,۰۰۰	
۳		ارزهای دیجیتال متمرکز	-۱.۹۴	۲۹	.۸۴۹	۰,۸۳۵	۰,۰۰۰	
۴		وجود نرخ ارز مؤثر واقعی	۹.۱۳۹	۲۹	.۰۰۰	۶,۸۳۰	۰,۰۰۰	
۵		وجود ذخایر ارزی	۱۲.۱۲	۲۹	.۰۰۰	۸,۳۵۷	۰,۰۰۰	
۶		کنترل سرمایه ارزی و نقل و انتقال آن	۵.۰۸۴	۲۹	.۰۰۰	۵,۴۲۱	۰,۰۰۰	
۷		روش‌های قوی جمع‌آوری اطلاعات در سازمان	۱.۸۲۶	۲۹	.۰۸۸	۰,۵۰۸	۰,۰۵۶	
۸		ارتباطات کافی	.۸۸۹	۲۹	.۳۸۸	۰,۲۰۲	۰,۰۷۸	
۹		عدم وجود فساد و تقلب	۶.۴۴۶	۲۹	.۰۰۰	۴,۸۳۵	۰,۰۰۰	
۱۰		سیاست درست تعیین نرخ ارز	۵.۵۷۸	۲۹	.۰۰۰	۲,۹۴۸	۰,۰۰۰	
۱۱		مسئولیت‌پذیری در قبال تعهدات ارزی	۳.۹۰۵	۲۹	.۰۰۱	۳,۵۲۵	۰,۰۰۰	
۱۲		توانایی دولت در پرداخت بدهی‌های خود	۴.۱۴۰	۲۹	.۰۰۱	۷,۷۹۴	۰,۰۰۰	
۱۳		جلوگیری از تأمین مالی دولت از طریق اوراق قرضه کوتاه‌مدت	۲.۸۹۹	۲۹	۰,۰۳	۵,۳۸۲	۰,۰۰۰	
۱۴		کاهش قیمت یک دارایی از ارزش درآمدهای آتی آن	-۲.۶۹	۲۹	.۷۹۱	۰,۴۰۴	۰,۵۰۲	
۱۵	سیاست‌های بانکی	وجود سپرده‌های سرمایه‌گذاران در بانک	۴.۴۷۲	۲۹	.۰۰۰	۳,۳۰۸	۰,۰۰۰	
۱۶		عدم مشکلات بانک‌ها در بازپرداخت تعهدات خود	۶.۲۴۹	۲۹	.۰۰۰	۱۰,۴۳۲	۰,۰۰۰	
۱۷		کاهش کسری حساب جاری بانک‌ها	۶.۵۳۶	۲۹	.۰۰۰	۱۱,۷۱۸	۰,۰۰۰	
۱۸		اعتبارات داخلی متناسب	۴.۳۳۳	۲۹	.۰۰۱	۱۰,۳۰۲	۰,۰۰۰	
۱۹		جلوگیری از گسترش وام‌ها و اعتبارات از سوی دولت	۶.۶۱۹	۲۹	.۰۰۰	۶,۴۸۷	۰,۰۰۰	
۲۰		جلوگیری از اعطای تسهیلات به افراد بر اساس روابط	۱۰.۴۹	۲۹	.۰۰۰	۴,۷۳۵	۰,۰۰۰	
۲۱		جلوگیری از اعطای تسهیلات بدون توجیه اقتصادی	۱۲.۱۲	۲۹	.۰۰۰	۶,۶۳۰	۰,۰۰۰	
۲۲		حجم نقدینگی مناسب	۸.۲۱	۲۹	.۰۰۰	۸,۴۵۷	۰,۰۰۲	
۲۳		جلوگیری از وام گرفتن بیش از حد نهادهای مالی از بانک‌ها	۴.۸۹۹	۲۹	.۰۰۰	۵,۳۲۱	۰,۰۰۰	
۲۴		تراز بین منابع و مصارف پولی	۱۴.۱۰	۲۹	.۰۰۰	۹,۷۰۸	۰,۰۰۰	
۲۵		وجود سرمایه مناسب بانک‌ها	۵.۸۳۹	۲۹	.۰۰۰	۱۱,۳۰۲	۰,۰۰۰	
۲۶		افزایش بالای نرخ بهره کوتاه‌مدت	۳.۴۶۷	۲۹	.۰۰۳	۴,۸۳۵	۰,۰۰۰	
۲۷		جلوگیری از سوء مدیریت بهینه‌داری‌ها	۴.۷۰۰	۲۹	.۰۰۰	۲,۹۴۸	۰,۰۰۲	
۲۸		علل مدیریتی	مدیریت کارآمد در هدایت پس‌اندازهای بخش خصوصی	۳.۸۷۳	۲۹	.۰۰۲	۴,۹۲۵	۰,۰۰۰
۲۹			کفایت مدیران رأس سازمان	۱۴.۱۰	۲۹	.۰۰۰	۵,۲۹۴	۰,۰۰۰
۳۰			ارزش‌ها، عقیده و نگرش‌های درست مدیریت	۸.۶۶۰	۲۹	.۰۰۰	۶,۲۸۲	۰,۰۰۰

ردیف	مؤلفه	شاخص	آزمون تی			کروسکال والیس	
			مقدار تی	درجه آزادی	سطح معناداری	Z مقدار	مقدار احتمال
۳۱	عدم تمرکز بالای مدیریت	عدم تمرکز بالای مدیریت	۴.۸۶۹	۲۹	.۰۰۰	۷.۵۰۴	۰,۰۰۰
۳۲		ساختار جریان اطلاعات و تصمیم‌گیری درست	۱۱.۰۰۰	۲۹	.۰۰۰	۷.۲۰۸	۰,۰۰۰
۳۳		مدیریت موفق	۶.۴۵۵	۲۹	.۰۰۰	۱۰,۳۳۲	۰,۰۰۰
۳۴		مقررات گذاری و نظارت کامل	۶.۴۵۵	۲۹	.۰۰۰	۱۱.۲۱۸	۰,۰۰۰
۳۵		ارتباط بین مدیریت مسائل عمومی	.۸۲۴	۲۹	.۴۲۳	۰,۲۰۲	۰,۵۲۶
۳۶		مدیریت بحران و برنامه‌ریزی قبل از وقوع بحران	۴.۴۷۲	۲۹	.۰۰۰	۶,۲۸۷	۰,۰۰۰
۳۷		معلوم سازی مجهولات	۲.۵۲۲	۲۹	.۰۲۳	۴,۹۳۵	۰,۰۰۰
۳۸		اهمیت اصل تضاییفی بودن بحران‌ها	.۰۰۰	۲۹	۱.۰۰۰	۰,۷۳۰	۰,۵۷۹
۳۹		کاهش تعارض و ابهام در سیاست‌های تدوین شده	۲.۳۳۴	۲۹	.۰۳۴	۸,۳۵۷	۰,۰۰۰
۴۰		جلوگیری از تبدیل بحران‌ها به بحران‌های مخرب	۴.۰۰۰	۲۹	.۰۰۱	۵,۴۲۱	۰,۰۰۰
۴۱		لزوم درایت کافی خطمشی گذاران در مقابله با بحران	۸.۸۸۳	۲۹	.۰۰۰	۹,۶۰۸	۰,۰۰۰
۴۲	اجتناب از بحران تراز برداخت‌ها	اجتناب از کاهش سریع و شدید در ارزش پول ملی	۱۵.۶۵	۲۹	.۰۰۰	۱۰,۳۰۲	۰,۰۰۰
۴۳		کمتز بودن نرخ پیشنهادی صادرکنندگان از واردکنندگان	۵.۵۰۶	۲۹	.۰۰۰	۴,۸۳۵	۰,۰۰۰
۴۴		جلوگیری از سقوط آزاد ارزش پول ملی در برابر ارز جهانی	۱۰.۴۹	۲۹	.۰۰۰	۷,۹۴۸	۰,۰۰۰
۴۵		حفظ ارزش پول رایج	۱۱.۶۱	۲۹	.۰۰۰	۳,۲۲۵	۰,۰۰۰
۴۶		تخصیص منابع ارزی مناسب	۷.۴۵۶	۲۹	.۰۰۰	۷,۴۹۴	۰,۰۰۰
۴۷		اجتناب از بحران ذخایر ارزی	۹.۹۳۴	۲۹	.۰۰۰	۵,۳۸۲	۰,۰۰۰
۴۸		جلوگیری از نرخ ارز شناور نامناسب	۳.۹۰۵	۲۹	.۰۰۱	۳,۶۰۴	۰,۰۰۳
۴۹	اجتناب از بحران نرخ ارز	فروپاشی نرخ ارز ثابت	۳.۵۰۳	۲۹	.۰۰۳	۳,۷۰۸	۰,۰۰۲
۵۰		جلوگیری از نوسانات شدید نرخ ارز	۱۰.۴۹	۲۹	.۰۰۰	۱۰,۵۳۲	۰,۰۰۰
۵۱		بانک مرکزی به‌عنوان تأمین‌کننده اصلی ارز	۲.۲۳۶	۲۹	.۰۴۱	۱۱.۰۲۸	۰,۰۰۰
۵۲		جلوگیری از کاهش ناگهانی اعتماد به یک ارز معین	۲.۵۵۱	۲۹	.۰۲۲	۱۰,۶۰۲	۰,۰۰۰
۵۳	مدیریت افکار عمومی	انتخاب رژیم ارزی درست	۳.۷۵۸	۲۹	.۰۰۲	۶,۸۸۷	۰,۰۰۰
۵۴		بررسی رسانه‌ها	.۶۲۰	۲۹	.۵۴۴	۰,۸۳۵	۰,۴۷۵
۵۵		مقابله با رسانه‌های خارجی به‌عنوان اهرم تشدید بحران‌ها	۴.۲۳۵	۲۹	.۰۱۷	۶,۴۳۰	۰,۰۰۰
۵۶		کاهش التهاب‌های ساخته‌شده توسط رسانه‌های خارجی	۲.۲۵۱	۲۹	.۰۰۶	۸,۳۵۷	۰,۰۰۰
۵۷		بهره‌گیری از ابزار رسانه و ارتباطات	۴.۸۲۴	۲۹	.۰۲۳	۵,۵۴۱	۰,۰۰۰
۵۸		ترسیم شبکه جامع ارتباطات و نحوه	۲.۸۶۱	۲۹	.۰۴۳	۹,۵۰۸	۰,۰۰۰

ردیف	مؤلفه	شاخص	آزمون تی			کروسکال والیس	
			مقدار تی	درجه آزادی	سطح معناداری	Z مقدار	مقدار احتمال
		اطلاع رسانی					
۵۹		تشکیل تیم اطلاع رسانی بحران	۲۰۴۰۶	۲۹	۰۰۲۹	۱۰,۴۰۴	۰,۰۰۰
۶۰		شناسایی و شناخت مخاطبان	۲۰۰۷۶	۲۹	۰۰۴۵	۴,۷۳۵	۰,۰۰۰
۶۱		تعیین و آموزش سخنگوی اقتصادی	۳۰۴۶۷	۲۹	۰۰۰۳	۲,۹۴۸	۰,۰۰۰۴
۶۲		مشخص کردن پیام‌های مهم	۲۰۴۴۹	۲۹	۰۰۲۷	۳,۹۴۵	۰,۰۰۰۲
۶۳		تعیین روش‌های برقراری ارتباط	۰۰۷۶۴	۲۹	۰۰۴۵۶	۰,۴۹۴	۰,۷۵۰
۶۴		مذاکره درباره وقایع اجتناب‌ناپذیر و تعیین اولویت‌ها	۴۰۴۶۴	۲۹	۰۰۲۴	۵,۴۸۴	۰,۰۰۰
۶۵		تشکیل جلسات منظم	-۰۴۳۶	۲۹	۰۰۶۶۹	۰,۵۰۴	۰,۶۵۴
۶۶		نقش رسانه در تغییر افکار عمومی	۱۰۱۶۸	۲۹	۰۰۲۶۱	۰,۴۰۸	۰,۳۷۹
۶۷		پوشش خبری مناسب در زمان بحران‌ها	۳۰۴۶۷	۲۹	۰۰۰۳	۱۰,۴۳۴	۰,۰۰۰
۶۸		نیاز مدیریت بحران به الگوی ذهنی مدیریت افکار عمومی	۳۰۸۶۱	۲۹	۰۰۲۳	۱۱,۳۱۸	۰,۰۰۰
۶۹		عدم استفاده از نظام ارزی ثابت به دلیل ناپایدار بودن اقتصاد	۲۰۳۰۰	۲۹	۰۰۳۶	۱۰,۴۰۴	۰,۰۰۰
۷۰		اتخاذ سیاست ریاضتی	-۱۰۳۷	۲۹	۰۰۱۸۸	۰,۴۸۷	۰,۳۰۴
۷۱		متغیرهای هشداردهنده انتخابی	۲۰۷۶۴	۲۹	۰۰۳۶	۴,۸۳۵	۰,۰۰۰
۷۲		متوازن کردن سیستم‌های ارزی بر پایه مدل‌های اقتصادی	۷۰۲۵۱	۲۹	۰۰۰۰	۶,۷۳۰	۰,۰۰۰
۷۳		عرضه ارز در سامانه نیما	۳۰۸۷۳	۲۹	۰۰۰۲	۸,۲۵۷	۰,۰۰۰
۷۴		واردات در مقابل صادرات خرد	۳۰۸۹۶	۲۹	۰۰۰۱	۵,۵۲۱	۰,۰۰۰
۷۵		واگذاری پروانه‌های صادراتی	۳۰۹۰۵	۲۹	۰۰۰۱	۹,۵۰۸	۰,۰۰۰
۷۶		فروش اسکناس به بانک‌ها و شبکه صرافی‌های مجاز کشور	۰۰۷۱۶	۲۹	۰۰۴۸۵	۰,۲۰۲	۰,۸۶۴
۷۷		بازپرداخت تسهیلات دریافتی از شبکه بانکی	۳۰۸۷۳	۲۹	۰۰۰۲	۵,۷۳۶	۰,۰۰۰
۷۸		ارائه ارز با دریافت مدارک	۴۰۸۴۵	۲۹	۰۰۲۱	۲,۹۴۹	۰,۰۰۰۴
۷۹		دریافت علائم بحران و تلاش برای پیشگیری از بحران	۲۰۷۱۱	۲۹	۰۰۱۶	۴,۹۲۷	۰,۰۰۰
۸۰		شناخت اولیه نشانه‌های بحران	۶۰۲۴۹	۲۹	۰۰۰۰	۹,۲۹۴	۰,۰۰۰
۸۱		تعیین برنامه‌ها و سازوکار تشخیص نشانه‌ها	۳۰۸۷۳	۲۹	۰۰۰۲	۶,۲۸۱	۰,۰۰۰
۸۲		پیشگیری از گسترش آثار ناخوانده بحران	۵۰۵۱۴	۲۹	۰۰۰۰	۳,۵۰۲	۰,۰۰۰۲
۸۳		شناسایی مشکلات، اولویت‌بندی و یافتن راه‌حل مناسب	۶۰۲۴۹	۲۹	۰۰۰۰	۳,۲۰۵	۰,۰۰۰۲
۸۴		سازمان‌دهی تشکیلی برای مدیریت جامعه‌محور بحران	۴۰۳۹۲	۲۹	۰۰۰۱	۱۰,۲۳۸	۰,۰۰۰
۸۵		تدوین دستورالعمل برقراری ارتباط اضطراری با مسئولان	۲۰۴۲۳	۲۹	۰۰۲۹	۱۱,۶۱۹	۰,۰۰۰
۸۶		آمادگی باهدف برنامه‌ریزی، آموزش و پژوهش	۲۰۰۷۶	۲۹	۰۰۴۵	۱۰,۲۰۶	۰,۰۰۰
۸۷		تعیین اهداف، استراتژی‌ها و تاکتیک‌های مدیریت بحران	۳۰۱۰۱	۲۹	۰۰۰۷	۶,۲۸۳	۰,۰۰۰

ردیف	مؤلفه	شاخص	آزمون تی			کروسکال والیس		
			مقدار تی	درجه آزادی	سطح معناداری	Z مقدار	مقدار احتمال	
۸۸		استفاده از روش‌های آماری	۱.۹۳۶	۲۹	.۰۷۲	۰.۸۳۱	۰.۳۵۰	
۸۹	استراتژی تعاملی	تجربه‌اندوزی از مقابله با بحران‌های قبلی	۳.۶۵۶	۲۹	.۰۰۲	۶.۸۳۰	۰.۰۰۰	
۹۰		در نظر گرفتن برنامه برای بازسازی پس از بحران	۵.۵۱۴	۲۹	.۰۰۰	۸.۰۵۷	۰.۰۰۰	
۹۱		فعال کردن روند مشارکت جامعه	۴.۸۶۹	۲۹	.۰۰۰	۵.۰۲۱	۰.۰۰۰	
۹۲		تجزیه و تحلیل و ارزیابی میزان آسیب در جامعه هدف	۴.۳۹۲	۲۹	.۰۰۱	۹.۰۰۸	۰.۰۰۰	
۹۳		ارزیابی وضعیت بحران	۳.۵۰۳	۲۹	.۰۰۳	۱۰.۱۰۲	۰.۰۰۰	
۹۴		تخصیص منابع انسانی و مالی به بحران	۳.۹۵۵	۲۹	.۰۰۱	۴.۷۲۵	۰.۰۰۰	
۹۵		بازسازی باهدف بازگرداندن جامعه به حالت عادی	۳.۸۷۳	۲۹	.۰۰۲	۲.۹۴۸	۰.۰۰۴	
۹۶		رهبری و تصمیم‌گیری سریع	۶.۳۲۵	۲۹	.۰۰۰	۳.۰۲۵	۰.۰۰۲	
۹۷		مرور، بازنگری و تصویب برنامه‌های مدیریت بحران	۶.۲۴۹	۲۹	.۰۰۰	۷.۰۹۴	۰.۰۰۰	
۹۸		استفاده از شهود تجربی در مقابل شهود آنی	۳.۵۶۹	۲۹	.۰۰۳	۵.۵۸۰	۰.۰۰۰	
۹۹		پایداری اقتصادی	افزایش تولیدات داخلی	۵.۲۱۶	۲۹	.۰۰۰	۳.۵۲۴	۰.۰۰۲
۱۰۰			کاهش کالاهای واسطه‌ای وارداتی	۳.۸۷۳	۲۹	.۰۰۲	۳.۲۱۸	۰.۰۰۲
۱۰۱			کاهش قیمت تمام‌شده کالاها	۳.۵۶۹	۲۹	.۰۰۳	۱۰.۲۰۲	۰.۰۰۰
۱۰۲			کاهش قیمت‌های برندهای داخلی	۱.۷۳۲	۲۹	.۱۰۴	۰.۶۱۸	۰.۲۳۴
۱۰۳			تحت تأثیر قرار گرفتن سطح قیمت‌ها	۳.۰۰۰	۲۹	.۰۰۹	۹.۲۰۲	۰.۰۰۰
۱۰۴			ثبات در قیمت‌گذاری کالاها	۳.۰۰۰	۲۹	.۰۰۹	۶.۲۸۳	۰.۰۰۰
۱۰۵			عدم محدودیت در حجم ورود و خروج سرمایه بالا	۴.۱۴۰	۲۹	.۰۰۱	۴.۸۳۵	۰.۰۰۰
۱۰۶	عدم وابستگی به درآمدهای نفتی		۴.۵۷۶	۲۹	.۰۰۰	۶.۷۳۴	۰.۰۰۰	
۱۰۷	حفظ قدرت رقابت کالاهای داخلی با کالاهای خارجی		۸.۸۸۳	۲۹	.۰۰۰	۸.۲۵۹	۰.۰۰۰	
۱۰۸	تحول در ساختار واردات و صادرات		۷.۶۵۲	۲۹	.۰۰۰	۵.۵۲۲	۰.۰۰۰	
۱۰۹	تعادل وضعیت تراز بازرگانی یا تراز جاری		۶.۶۱۹	۲۹	.۰۰۰	۹.۵۰۹	۰.۰۰۰	
۱۱۰	رشد کمیت و کیفیت کالاهای داخلی		۷.۴۵۶	۲۹	.۰۰۰	۱۰.۲۰۳	۰.۰۰۰	
۱۱۱	حفظ بودجه دولت		۶.۲۶۰	۲۹	.۰۰۰	۴.۷۳۴	۰.۰۰۰	
۱۱۲	جلوگیری از کاهش شدید ارزش پول ملی		۱۱.۶۱	۲۹	.۰۰۰	۵.۹۴۳	۰.۰۰۰	
۱۱۳	جلوگیری از کاهش شدید ذخایر ارزی		۶.۲۱۴	۲۹	.۰۰۰	۳.۹۲۴	۰.۰۰۲	
۱۱۴	حفظ منابع استراتژیک		۵.۸۳۹	۲۹	.۰۰۰	۷.۲۹۷	۰.۰۰۰	
۱۱۵	نقش انرژی‌ها در ادامه حیات اقتصاد یک کشور		۲.۳۲۴	۲۹	.۰۳۵	۵.۲۸۳	۰.۰۰۰	
۱۱۶	تأکید اقتصاد مقاومتی بر مدیریت سرمایه‌های عظیم	۳.۲۲۳	۲۹	.۰۰۶	۳.۵۰۳	۰.۰۰۲		
۱۱۷	پایداری انرژی‌ها و مخازن برای نسل‌های بعدی	۴.۸۶۹	۲۹	.۰۰۰	۳.۲۰۹	۰.۰۰۲		

ردیف	مؤلفه	شاخص	آزمون تی			کروسکال والیس		
			مقدار تی	درجه آزادی	سطح معناداری	Z مقدار	مقدار احتمال	
۱۱۸	پایداری اجتماعی	جلوگیری از بروز تورم‌های شدید اقتصادی	۵.۰۸۴	۲۹	.۰۰۰	۱۰,۲۳۵	۰,۰۰۰	
۱۱۹		افزایش تولید	۷.۶۵۲	۲۹	.۰۰۰	۱۲.۶۱۷	۰,۰۰۰	
۱۲۰		افزایش قدرت خرید عمومی	۵.۵۰۶	۲۹	.۰۰۰	۷,۲۰۲	۰,۰۰۰	
۱۲۱		کاهش فاصله طبقاتی	۶.۳۲۵	۲۹	.۰۰۰	۳,۲۸۷	۰,۰۰۲	
۱۲۲		اعتماد عمومی	۴.۴۷۲	۲۹	.۰۰۰	۶,۸۳۵	۰,۰۰۰	
۱۲۳		کاهش فقر عمومی	۴.۳۹۲	۲۹	.۰۰۱	۹,۷۳۰	۰,۰۰۰	
۱۲۴		فراهم آوری رفاه	۵.۶۹۴	۲۹	.۰۰۰	۲,۲۵۷	۰,۰۰۴	
۱۲۵	سیاست‌های حمایتی	خلق امنیت مالی برای عموم جامعه	۵.۶۹۴	۲۹	.۰۰۰	۳,۵۲۱	۰,۰۰۲	
۱۲۶		تقویت مکانیسم حمایتی سپرده‌گذاران	۴.۹۶۱	۲۹	.۰۰۰	۵,۵۰۸	۰,۰۰۰	
۱۲۷		ضرورت استقرار سیستم بازخورد	۶.۷۰۸	۲۹	.۰۰۰	۴,۲۰۲	۰,۰۰۰	
۱۲۸		اصلاح یا بهبود قوانین مرتبط با سپرده‌گذاران	۳.۹۵۵	۲۹	.۰۰۱	۹,۷۳۵	۰,۰۰۰	
۱۲۹		سیاست‌های حمایتی از طریق دولت	۲.۷۸۲	۲۹	.۰۱۴	۲,۹۴۸	۰,۰۰۳	
۱۳۰		برخوردارگی از سیستم نظارت کارآمد از طریق مجلس	۳.۹۰۵	۲۹	.۰۰۱	۳,۹۸۵	۰,۰۰۲	
۱۳۱		حمایت افراد جامعه از تصمیمات خطمشی‌گذاران	۲.۱۵۰	۲۹	.۰۴۸	۷,۰۹۴	۰,۰۰۰	
۱۳۲		ارتباط خطمشی، مسئله‌های عمومی، بحران یا یکدیگر	۱.۴۳۱	۲۹	.۱۷۳	۰.۲۸۲	۰,۶۹۵	
۱۳۳		عوامل فرهنگی	فرهنگ جامعه در چگونگی مواجهه با بحران	۲.۳۷۹	۲۹	.۰۲۸	۳,۱۰۴	۰,۰۰۲
۱۳۴			همبستگی اجتماعی	۲.۶۹۵	۲۹	.۰۳۱	۳,۳۰۸	۰,۰۰۲
۱۳۵	وام گرفتن از حوزه‌های فرهنگی و اجتماع		۴.۸۸۹	۲۹	.۰۰۸	۱۰,۱۳۲	۰,۰۰۰	
۱۳۶	آمادگی ذهنی مقابله با بحران		۲.۷۶۴	۲۹	.۰۳۶	۴,۶۱۸	۰,۰۰۰	
۱۳۷	نگرانی و دغدغه از دست دادن منابع و انرژی		۲.۴۰۶	۲۹	.۰۲۹	۶,۲۰۲	۰,۰۰۰	
۱۳۸	میزان سواد افراد هنگام وقوع بحران و نحوه مقابله آن		۱.۹۶۲	۲۹	.۰۳۳	۲,۲۸۷	۰,۰۰۰	
۱۳۹	عوامل سیاسی		جایگاه بانک مرکزی به‌عنوان نهاد مجری سیاسی	۶.۵۳۷	۲۹	.۰۰۰	۳,۸۳۵	۰,۰۰۰
۱۴۰			نظم و ترتیبات حقوقی و سیاسی	۸.۸۷۴	۲۹	.۰۰۰	۷,۷۳۰	۰,۰۰۰
۱۴۱		سیاست‌های خارجی دولت	۳.۵۴۵	۲۹	.۰۰۱	۸,۲۵۷	۰,۰۰۰	
۱۴۲		میزان دخالت دولت‌ها در بازار ارز	۳.۸۱۷	۲۹	.۰۰۱	۵,۵۲۰	۰,۰۰۰	
۱۴۳		میزان استقلال بانک مرکزی	۲.۸۹۳	۲۹	.۰۰۱	۹,۵۰۸	۰,۰۰۰	
۱۴۴		عوامل سیاسی درون کشور	۷.۵۶۲	۲۹	.۰۰۰	۱۰,۲۰۲	۰,۰۰۰	
۱۴۵		تغییرات سریع و نوسانات محیط داخلی	۵.۴۰۲	۲۹	.۰۰۰	۴,۷۳۵	۰,۰۰۰	
۱۴۶		خدعه و دسیسه‌های کشورهای خارجی	۶.۶۰۵	۲۹	.۰۰۰	۳,۹۴۸	۰,۰۰۲	
۱۴۷		تفاوت‌های ساختاری بین کشورها	۲.۷۸۷	۲۹	.۰۰۱	۷,۹۲۵	۰,۰۰۰	
۱۴۸		عدم هماهنگی در سیاست‌گذاری بین کشورها	۲.۴۵۵	۲۹	.۰۰۱	۷,۲۰۴	۰,۰۰۰	
۱۴۹		میزان رعایت مقررات و قوانین	۵.۰۴۴	۲۹	.۰۰۰	۵,۲۳۲	۰,۰۰۰	
۱۵۰		احتکار ارز توسط صادرکنندگان بزرگ داخلی	۶.۷۴۷	۲۹	.۰۰۰	۳,۵۲۴	۰,۰۰۲	
۱۵۱		قاچاق ارز	۲.۸۵۵	۲۹	.۰۰۱	۳,۲۵۸	۰,۰۰۲	

ردیف	مؤلفه	شاخص	آزمون تی			کروسکال والیس	
			مقدار تی	درجه آزادی	سطح معناداری	Z مقدار	مقدار احتمال
۱۵۲	عوامل اقتصادی	ارتباط بحران‌ها با یکدیگر در سراسر جهان	۲۰۲۱۲	۲۹	۰۰۱	۱۰,۲۳۲	۰,۰۰۰
۱۵۳		اعتبارات بخش خصوصی و رشد حجم اعتبارات	۳۰۵۸۳	۲۹	۰۰۱	۷,۶۱۰	۰,۰۰۰
۱۵۴		تأمین مالی دولت و میزان مراجعه به بانک مرکزی	۳۰۶۵۹	۲۹	۰۰۱	۳,۲۰۲	۰,۰۰۲
۱۵۵		نوسانات کلی اقتصادی	۲۰۸۹۲	۲۹	۰۰۱	۴,۲۸۷	۰,۰۰۰
۱۵۶		نسبت سرمایه‌گذاری مستقیم به تولید ناخالص داخلی	۲۰۷۸۳	۲۹	۰۰۱	۵,۸۳۵	۰,۰۰۰
۱۵۷		قیمت نفت	۶۰۷۴۳	۲۹	۰۰۰	۶,۰۳۰	۰,۰۰۰
۱۵۸		صادرات	۷۰۰۹۵	۲۹	۰۰۰	۸,۰۵۷	۰,۰۰۰
۱۵۹		رشد تولید ناخالص داخلی واقعی	۸۰۲۲۸	۲۹	۰۰۰	۵,۶۲۱	۰,۰۰۰
۱۶۰		نرخ تورم	۲۰۹۹۷	۲۹	۰۰۱	۹,۷۰۸	۰,۰۰۰
۱۶۱		هزینه‌های خرده‌فروشی	۶۰۵۳۲	۲۹	۰۰۰	۷,۲۰۲	۰,۰۰۰
۱۶۲		بازار سهام بعد از شکل‌گیری حساب قیمت دارایی‌ها	۲۰۴۶۱	۲۹	۰۰۱	۸,۷۳۵	۰,۰۰۰
۱۶۳		افزایش واگذاری اوراق قرضه دولتی	۲۰۸۹۴	۲۹	۰۰۱	۳,۹۴۸	۰,۰۰۲
۱۶۴		شاخص اوراق بهادار	۲۰۶۶۷	۲۹	۰۰۱	۴,۹۲۵	۰,۰۰۰
۱۶۵		بحران مالی اقتصادی جهانی	۵۰۲۵۴	۲۹	۰۰۰	۱۰,۲۹۴	۰,۰۰۰
۱۶۶		ساختار اقتصادی	۴۰۷۴۶	۲۹	۰۰۰	۹,۲۸۲	۰,۰۰۰
۱۶۷		جایگاه ویژه ایران از لحاظ اقتصادی در منطقه	۲۰۶۶۹	۲۹	۰۰۱	۵,۵۰۴	۰,۰۰۰
۱۶۸		نا ترازهای جهانی	۲۰۸۹۸	۲۹	۰۰۱	۶,۲۰۸	۰,۰۰۰
۱۶۹		سیستم ذخایر جهانی	۶۰۵۰۱	۲۹	۰۰۰	۷,۲۳۲	۰,۰۰۰
۱۷۰		نحوه برطرف کردن کسری بودجه دولت	۴۰۸۸۲	۲۹	۰۰۰	۶,۶۱۸	۰,۰۰۰
۱۷۱		سرمایه‌گذاران رفتار	هجوم سفته‌بازان به نرخ ارز	۶۰۵۰۷	۲۹	۰۰۰	۵,۲۰۲
۱۷۲	رفتار توده‌وار بازیگران در بازارهای مالی		۶۰۷۰۸	۲۹	۰۰۰	۲,۲۸۷	۰,۰۰۳
۱۷۳	حرص و طمع مالی		۳۰۸۵۱	۲۹	۰۰۱	۳,۸۳۵	۰,۰۰۲
۱۷۴	ریسک سفته‌بازان و معامله گران سهام		۲۰۰۱۰	۲۹	۰۰۱	۹,۷۳۰	۰,۰۰۰
۱۷۵	حملات سوداگرایانه		۴۰۴۷۶	۲۹	۰۰۰	۷,۲۵۷	۰,۰۰۰
۱۷۶	دل مشغولی‌های بورس‌بازی و هیجان‌زدگی		۳۰۶۶۲	۲۹	۰۰۱	۳,۵۲۱	۰,۰۰۲
۱۷۷	به دست آوردن ثروت‌های بادآورده شده		۲۰۴۷۶	۲۹	۰۰۱	۶,۵۰۸	۰,۰۰۰
۱۷۸	هجوم سفته‌بازان به نرخ ارز		۵۰۲۵۲	۲۹	۰۰۰	۷,۲۰۲	۰,۰۰۰
۱۷۹	انتظارات مثبت سرمایه‌گذاران سهام		۴۰۷۸۱	۲۹	۰۰۰	۶,۷۳۵	۰,۰۰۰

۱۹۹

شماره ۲۳

بهار و تابستان ۱۴۰۲

دوفصلنامه

علمی و پژوهشی

طراحی مدل اجتناب از بحران ارزی در خط‌مشی‌گذاری‌های بانک مرکزی با رویکرد آمیخته / فاطمه رستمی بزدی

جدول ۲- میزان اجماع نظر خبرگان با استفاده از ضریب هماهنگی کندال در روش دلفی

مؤلفه‌های متغیرهای تحقیق	تعداد عامل‌ها	ضریب کندال	آماره کای دو	درجه آزادی	سطح معناداری
سیاست ارزی بانک مرکزی	۱۰	۰,۵۳۷	۲۱,۵۴۳	۲۹	۰,۰۴۶
سیاست‌های بانکی	۱۲	۰,۷۲۵	۱۴,۳۰۵	۲۹	۰,۰۲۵
علل مدیریتی	۱۳	۰,۵۳۶	۱۲,۴۰۹	۲۹	۰,۰۲۱
اجتناب از بحران تراز پرداخت‌ها	۶	۰,۷۱۲	۱۷,۶۰۶	۲۹	۰,۰۴۱
اجتناب از بحران نرخ ارز	۶	۰,۷۲۰	۱۱,۰۵۰	۲۹	۰,۰۲۱
مدیریت افکار عمومی	۱۱	۰,۷۶۵	۱۱,۸۲۸	۲۹	۰,۰۴۹
نظام ارزی شناور مدیریت شده	۸	۰,۷۷۳	۲۲,۹۸۹	۲۹	۰,۰۳۶
استراتژی بازدارنده	۹	۰,۷۵۲	۴۴,۷۶۱	۲۹	۰,۰۵۱
استراتژی تعاملی	۱۰	۰,۷۷۸	۱۱,۳۵۱	۲۹	۰,۰۰۹
پایداری اقتصادی	۲۰	۰,۸۱۱	۱۲,۴۷۳	۲۹	۰,۰۲۱
پایداری اجتماعی	۶	۰,۷۳۴	۲۱,۴۹۵	۲۹	۰,۰۰۵
سیاست‌های حمایتی	۶	۰,۸۷۵	۱۰,۷۲۹	۲۹	۰,۰۱۱
عوامل فرهنگی	۶	۰,۷۶۳	۱۴,۱۰۶	۲۹	۰,۰۲۴
عوامل سیاسی	۱۴	۰,۶۲۴	۱۰,۲۵۰	۲۹	۰,۰۰۱
عوامل اقتصادی	۱۸	۰,۵۷۹	۱۲,۹۱۸	۲۹	۰,۰۱۹
رفتار سرمایه‌گذاران	۹	۰,۶۱۳	۱۱,۷۷۹	۲۹	۰,۰۳۶

اقتصادی و توسعه اجتماعی را نام برد. زمینه‌های استراتژی‌ها یعنی سیاست‌های حمایتی و عوامل فرهنگی نیز بایستی فراهم شود. در این میان نباید از مداخله‌گرهایی چون عوامل سیاسی، عوامل اقتصادی، رفتار سرمایه‌گذاران چشم‌پوشی کرد.

همسان با نتایج تحقیق در قسمت شرایط علی مدل تحقیق داوری و همکاران [۹]، علوی رضوی و همکاران [۱۶] و یولاه و همکاران [۲۸] است که پژوهشی پیرامون پیش‌بینی بحران‌های ارزی انجام داده‌اند. همسان با نتایج تحقیق در قسمت پیامدهای مدل، در بخش کمی، تحقیق بیگدلی و همکاران [۲۴] و قدرت‌آبادی و همکاران [۲۹] است که پیامدهای اقتصادی سیاست ارزی را بررسی کرده‌اند. همسان با نتایج تحقیق در قسمت مداخله‌گرها، تحقیق کریمی و همکاران

می‌توانند عواقب بحران‌ناپذیری برای اقتصاد کشور و زندگی مردم داشته باشند. به استناد یافته‌های تحقیق می‌توان چنین نتیجه‌گیری کرد که شرایطی همانند سیاست‌های بانک مرکزی، سیاست‌های بانکی، علل مدیریتی باعث می‌شود که خط‌مشی اجتناب از بحران‌های ارزی در خط‌مشی گذاری‌های بانک مرکزی شکل گیرد.

به عبارت دیگر خط‌مشی گذاری که در آن اجتناب از تراز پرداخت‌ها و اجتناب از بحران نرخ ارز وجود دارد. از طرفی دیگر این خط‌مشی بر استراتژی‌ها یا راهبردها تأثیر می‌گذارد. به عبارت دیگر عوامل مذکور باعث می‌شود که راهبردهایی چون مدیریت افکار عمومی، نظام ارزی شناور مدیریت شده، استراتژی بازدارنده، استراتژی تعاملی شکل گیرد. این استراتژی‌ها قطعاً پیامدهایی دارد که از جمله می‌توان توسعه

[۸] است که نا اطمینانی سیاست‌های پولی و ارزی بر گرایش‌های احساسی سرمایه‌گذاران را مورد بررسی قرار داده‌اند.

همسان با نتایج تحقیق در قسمت استراتژی‌ها، تحقیق نوروزی و همکاران [۳۰] و نصیری و همکاران [۳۱]، ها و همکاران [۳۲] است که پژوهشی پیرامون طراحی سیستم هشداردهنده انجام دادند همچنین تحقیق دارابی و ملکی [۲۳] است که پژوهشی پیرامون طراحی الگوی مدیریت افکار عمومی در راستای مدیریت بحران انجام داده‌اند. همسان با نتایج تحقیق در قسمت پیامدها، تحقیق ناکاتانی [۳۳] است که پژوهشی پیرامون هزینه‌های خروجی بحران ارزی و بحران بانکی انجام داده‌اند.

در پایان برای اجتناب از این‌گونه بحران‌ها، بانک مرکزی می‌تواند به چندین راهبرد در قالب پیشنهاد توجه کند از جمله: ۱- مدیریت صحیح نرخ ارز که در توضیح آن بیان می‌شود که بانک مرکزی باید نرخ ارز را با توجه به شرایط اقتصادی و نیازهای کشور کنترل کند تا افت‌وخیزهای ناگهانی در بازار ارز را کاهش دهد. ۲- توجه به سیاست‌های پولی و اعتباری که عنوان می‌شود بانک مرکزی باید سیاست‌های پولی و اعتباری مناسب را اجرا کند تا میزان نرخ تورم و نرخ بهره را کنترل نماید و بازار ارز را استحکام بخشد. ۳- توسعه صنعت داخلی که در تفسیر آن گفته می‌شود که برای کاهش وابستگی به واردات و بهبود تراز تجاری، بانک مرکزی می‌تواند تمرکز بیشتری بر روی توسعه صنعت داخلی داشته باشد و اشتغال و تولید داخلی را ترویج دهد. ۴- اصلاح سیاست‌های مالی که در این خصوص می‌توان گفت هماهنگی بین سیاست‌های مالی و پولی اهمیت زیادی دارد. برنامه‌ریزی مالی مناسب و کنترل هزینه‌های دولتی می‌تواند تأثیرات مخرب بحران‌های ارزی را کاهش دهد.

به‌طور کلی، اجتناب از بحران‌های ارزی نیازمند هماهنگی و همکاری بین بانک مرکزی و سایر نهادها و ایجاد راهبردهای متناسب با شرایط اقتصادی کشور است. این اقدامات به‌طور جداگانه و یا در ترکیب باهم، می‌توانند راهی مؤثر برای پیشگیری از بحران‌های ارزی در ایران باشند.

* این مقاله مستخرج از رساله دکترای تحت عنوان ارائه مدل اجتناب از بحران در خط‌مشی - گذاری‌های ارزی بانک مرکزی است.

۵- منابع

- ۱- وکیلی علی، رضائی ابراهیم، غفاری فرهاد. کنکاشی بر اثر بحران‌های ارزی بر بخش واقعی اقتصاد ایران: واکنش بهره‌وری، اشتغال و رشد اقتصادی. نشریه اقتصاد و بانکداری اسلامی. ۱۴۰۱؛ ۱۱ (۴۱): ۸۱-۱۱۶
2. Zanalda, Giovanni. (2015). Financial Crises, History of, International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences, 2nd edition, Volume 9.
3. Fernández-Herraiz, C., Prado-Domínguez, A. J., Pateiro-Rodríguez, C., & García-Iglesias, J. M. (2019). The role of the enhanced carry to risk on currency policy: the Mexican Peso. Applied Economics, 51(17), 1808-1816.
4. Dieppe, A., Kilic C.S., Okou, C. (2020). Implications of Major Adverse Events on Productivity, Policy Research Working Paper No. 9411, World Bank Group, September
5. Prasasti, B. A., Sugiyanto, S., & Subanti, S. (2023). Early Detection Of Currency Crisis In Indonesia Based On Jci Indicator Using A Combination Of Volatility And Markov Switching Models. Jurnal Indonesia Sosial Teknologi, 4(3), 382-391.
6. Soenardi, W. A. B., Sugiyanto, S., & Sulandari, W. (2023, April). combined volatility and markov switching models for currency crisis detection in indonesia on real deposit rate indicators. In International Conference on Economic Business and Social Science (Vol. 1, No. 1, pp. 43-50.)
7. Hassanzadeh, M., & Mousavi, S. (2023). Real effective exchange rate misalignment and currency crisis in Iran. Future Business Journal, 9(1), 3.
- ۸- کریمی، مجتبی، سبحانیان، فریده سادات، علی‌اکبری، محمدمین. (۱۴۰۱). تأثیر نا اطمینانی سیاست‌های پولی و ارزی بر گرایش‌های احساسی سرمایه‌گذاران. پژوهشنامه

۲۰۱

شماره ۲۳

بهار و تابستان ۱۴۰۲

دوفصلنامه

علمی و پژوهشی

طراحی مدل اجتناب از بحران ارزی در خط‌مشی گذاری‌های بانک مرکزی با رویکرد آمیخته / فاطمه رستمی بزدی

- اقتصاد و کسب و کار، ۱۳(۲۴).
- ۹- داوری، مهدی، حسن نژاد، محمد، فدایی نژاد، محمد اسماعیل. (۱۴۰۱). ارائه مدلی برای پیش‌بینی بحران‌های ارزی در ایران. چشم‌انداز مدیریت مالی، ۱۲(۳۷).
10. Tsang, M. (2023). Currency crisis: Turkey in 2021. *The CASE Journal*.
11. Pizzinelli, C., Ishi, K., & Khan, T. (2021). Assessing Banking and Currency Crisis Risk in Small States.
12. Grittersová, J. (2019). The politics of bank ownership and currency policies in Central and Eastern Europe. *Post-Soviet Affairs*, 35(1), 1-24.
13. Kalash, I. (2021). The financial leverage–financial performance relationship in the emerging market of Turkey: the role of financial distress risk and currency crisis. *EuroMed Journal of Business*.
- ۱۴- صادقی، مجید، توتونچی، جلیل، ابطحی، سید یحیی، طباطبائی نسب، زهره. (۱۴۰۱). اثرات عبور نرخ ارز با تأکید بر محیط تورمی اقتصاد ایران و سیاست ارزی بانک مرکزی در راستای کنترل بازار. فصلنامه علمی نظریه‌های کاربردی اقتصاد، ۲۹(۲)، ۱۲۳-۱۵۰.
- ۱۵- نجفی استمال، سمیرا، حسینی، سید شمس‌الدین، معمارنژاد، عباس و غفاری، فرهاد. (۱۴۰۲). اثر سیاست‌های ارزی در جهت کاهش کسری حساب جاری (با تأکید بر بحران مالی سال ۲۰۰۸). خط‌مشی‌گذاری عمومی در مدیریت، ۱۳(۴۸)، ۱۳۱-۱۴۶.
- ۱۶- علوی رضوی، سید یحیی، شهبازی، نجفعلی، احدی، محمدحسین. (۱۳۹۹). واکاوی مهم‌ترین عوامل مؤثر بر بحران ارزی سال ۱۳۹۷. فصلنامه آفاق امنیت، ۱۳(۴۸)، ۵۱-۷۶.
17. Strauss, A., & Corbin, J. (1994). Grounded theory methodology: An overview.
18. Lincoln, Y. S., & Guba, E. E. (1986). Research, evaluation, and policy analysis: Heuristics for disciplined inquiry. *Review of Policy Research*, 5(3), 546-565.
- ۱۹- ابراهیمی، عباس. (۱۳۹۲). طراحی و تبیین مدلی برای نهادینه کردن خط‌مشی‌گذاری مبتنی بر شواهد در نظام خط‌مشی‌گذاری کشور، رساله دکتری، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده امور اقتصادی
20. Bhowmik, D. (2022). Monetary policy implications of central bank digital currency with special reference to india. *Asia-Pacific Journal of Management and Technology (AJMT)*, 2(3), 1-8
21. Kibritçioglu, A. (2004). An analysis of early warning signals of currency crises in Turkey, 1986-2004. *Oesterreichische Nationalbank and Wiener Institut für internationale Wirtschaftsvergleiche*, 8.
- ۲۲- کلامی، محمد، اصغرپور، حسین، سلمانی، بهزاد. (۱۳۹۸). بررسی عوامل مؤثر بر شاخص بحران ارزی تعدیل‌شده در ایران: رویکرد رگرسیون لاجیت. اقتصاد مقداری، ۶۳(۱۶)، ۴۲-۶۸.
- ۲۳- دارابی، افشار، ملکی، محمد مهدی. (۱۳۹۹). طراحی الگوی مدیریت افکار عمومی در راستای مدیریت بحران‌های ارزی. فصلنامه اقتصاد دفاع، ۵(۱۵)، ۱۴۶-۱۲۲.
- ۲۴- بیگدلی، علی، یزدانی، فروغ، آبادیان، حسین. (۱۴۰۱). پیامدهای اقتصادی سیاست ارزی ایران در سال‌های ۱۳۱۰-۱۳۱۸ش. پژوهش‌نامه تاریخ اجتماعی و اقتصادی
25. Montazer Ataei, M., & Karimi Moonaghi, H. (2022). Policy-making process in the education system (Case study: Faculty of Medical Sciences, Islamic Azad University of Mashhad). *Future of Medical Education Journal*, 12(2), 35-42.
- ۲۶- شهرآبادی، ابوالفضل. (۱۳۹۶). بررسی بحران‌های مالی جهان. نشر مهربان
27. Schmidt, B. (2001). *Innocence Abroad: The Dutch Imagination and the New World, 1570-1670*. Cambridge University Press.
28. Ullah, Z., Fen, T. X., Tunio, F. H., & Ullah, I. (2022). Political Stability on Currency Crises: Evidence from South Asian Countries. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 9(2), 29-36.
- ۲۹- قدرت‌آبادی، ندا، دقیقی اصلی، علیرضا، افشاری راد، مجید و دامن کشیده، مرجان. (۱۴۰۰). تأثیر شوک‌های سیاست پولی بر احتمال بقای نظام‌های ارزی در کشورهای عضو سازمان همکاری اسلامی (زهیافت تحلیل بقاء در داده‌های تابلویی). اقتصاد کاربردی، ۱۱(۳۹)، ۷۵-۹۳
- ۳۰- نوروزی، مهدیه، محمدپور زرنندی، محمدابراهیم، مینویی، مهرداد. (۱۴۰۱). طراحی سیستم هشداردهنده حباب قیمتی و بحران مالی در بازار سهام ایران. دانش مالی تحلیل اوراق بهادار، ۱۵(۵۴)، ۳۷-۴۹.
- ۳۱- نصیری، نرگس، طیبی، کمیل، شجری، هوشنگ، واعظ برزانی، محمد. (۱۳۹۹). الگوسازی عوامل هشداردهنده زود هنگام بحران ارزی تحت نظام‌های ارزی متفاوت. فصلنامه پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی، ۲۸(۹۶): ۱۲۰-۹۱
32. Ha, D., Nguyen, P., Nguyen, D. K., & Sensoy, A. (2022). Early warning systems for currency and systemic banking crises in Vietnam. *Post-Communist Economics*, 34(3), 350-375.
33. Nakatani, R. (2019). Output costs of currency crisis and banking crisis: Shocks, policies and cycles. *Comparative Economic Studies*, 61(1), 83-102.